

Ang pulong sa Diyos nakutlo sa katawhan sa Israel sa lainlaing paagi. Napadayag kanato sa unsang paagi nagsugod ang *mga basahon sa propeta ug kasaysayan*. Nagsukad ni sa wali sa mga propeta ug sa pamalandong sa kasaysayan sa Israel sa matooon.

Apan may mga tawo sab, nga lahig nadawat nga mga gasa, kinsa may dakong kaikag sa pagpamalandong sa mga gawi sa tawo; sa iyang kalamposan ug kapakyasan, sa iyang panglantaw sa bahandi, sa lainlaing padulngan adtong mapasagaron ug mapugnganon sa ilang mga tinguha. Ang unang gihatagag pagtagad mao ang pagtuki kon naa bay hustisya ining kalibotana.

Ang kaalam nga motumaw sa tanang katawhan sa bisag unsang panahon, naglibot ining maong mga tema. Ingon sab ini ang mga Israelita. Sa nahamutang na sila sa pagpuyo sa ilang yuta, may migula sab nga mga magsusulat sa panahon ni Solomon, ug nakahimog unang mga basahon sa mga sanglitanan ug mga panultihon. Dinhi nagsugod ang mga *basahon sa Kaalam diha sa Biblia*.

Sama sa mga basahon sa mga propeta, kining matanga sa mga sinulat pulong gihapon sa Diyos: lahi nga matang sa pagtan-aw sa kinabuhi. Wala ni maghisgot sa kaugmaon ug sa padulngan sa katawhan sa Diyos, apan naghatag og giya ug kahayag alang sa mas husay ug hataas nga ang-ang sa pagpuyo sa kinabuhi.

Ang mas taas nga bahin sa basahon sa *mga Panultihon*, karaan na kaayo (mga kapitulo 10-31). Ang unang bahin hinuon (mga kapitulo 1-9) bag-o pa lang nga nasulat, mga duha ka siglo sa wala pa si Cristo. Diha makita ang pamalandong sa *Kaalam sa Diyos*, diin nagsukad ang tanang kaalam nga tawhanon. Ang kinatumyan ining pamalandong sa diyosnong Kaalam mabasa sa nabantog nga ikawalong kapitulo.

- 1** ¹ Kini ang panultihon ni Solomon, anak nga lalaki ni David, hari sa Israel:
² alang nimo aron makabaton ka sa kaalam ug pagtulon-an nga makatugkad sa mga pulong nga mahinungdanon;
³ aron maangkon nimo ang maayong pagkahan-ay nga kahibalo. Sa ingon, mahimo ka nga makiangayon, may maayong panghukom ug buotan.
⁴ Ang yanong katawhan magmaabtik, ang mga batan-on may hustong panabot ug panglantaw.
⁵ Papaminawa ang manggialamon: makadugang ni sa kinaadman, ang mga tawo nga may maayong panghukom makabaton sa kahanas,
⁶ pagsabot sa panultihon ug sanglitanan, sa pinulongan sa maalamon ug sa ilang mga tigmo.
⁷ Sinugdan sa kahibalo ang kahadlok kang Yahweh, ug ang mga bUlang lang ang makapatay sa kaalam ug sa disiplina.

Likayi ang nagbuhat og daotan

⁸ Anak ko, paminawa ang pagtulon-an sa imong amahan. Ayaw isalikway ang pahimangno sa imong inahan: ⁹ Mga purong-purong sila nga madanihon ug kwentas nga bililhon sa imong liog.

¹⁰ Anak ko, kon danihon ka sa mga makasala ayaw sila pahinunti.

¹¹ Dapiton ka nila: “Uban namo kay magpabanaw tag dugo, atong banhigan ang inosenti sa walay daghang langas; ¹² lamyon ta sila sama sa gibuhat sa dapit sa mga patay ug sakmiton sa kalit ingon sa kamatayon. ¹³ Magpahimulos ta sa daghang bahandi ug pun-on nato ang balay sa inagaw. ¹⁴ Hi-usahan ta ang atong kusog; ug ambitan ang usa lang ka pitaka!”

¹⁵ Anak ko, ayawg kuyog nila. Ayawg subaya ang ilang giagian. ¹⁶ Tan-awa, pagkapas nilang mipaingon sa kadaotan! Nagdali sila aron magpabanawg dugo!

¹⁷ Unsang langgama ang mahulog sa laang kon bantaaw ra kaayog nahimutang? ¹⁸ Apan kining mga tawhana nag-

ukay sa kaugalingon ug nagbitik sa ilang kinabuhi.

¹⁹ Mao kana ang dangatan sa tanang makakaron makapangawat: ang kinawat motulis sa kaugalingong kinabuhi. Paminawa ko karong adlaw.

Karon maminaw ka nako

• ²⁰ Ang kaalam nagsinggit og kusog sa kadalanan. Gipataas ang tingog sa tiyanggihan; ²¹ sa eskina sa kadalanan nagtiyabaw siya, namulong sa mga ganhaan sa syudad:

²² “Kamong walay alamag hangtod kanus-a magpadayon ang inyong kabuang? Hangtod kanus-a ang paghud-yaka sa nagbiaybiay nako? Hangtod kanus-a ang pagtamay sa mga buang sa kahibalo? ²³ Pamati sa akong pahimangno. Dinhi ibubo kong kaninyo ang akong espiritu ug ibutyag ang

• **1.1.** Sukad sa sinugdan nabahin ang tawo sa duha ka pundok. Una, ang mga maalamon lakip ang mga lantip, abtik ug responsabi; ang laing pundok, ang mga magbuang lakip ang mga gago, bakakon ug daotang tawo.

Ang sinugdanan ... (b. 7). Kining pulong “kahadlok” lahig kahulogan sa Biblia. Wala ni magpasabot nga angay kalisangan ang Diyos, apan mahigugma niya nga puno sa pagtahod. Ang kahadlok ni Yahweh nagpasabot nga sukaranan siya ug dangpanan sa mga desisyon nga himoon. Ang tawo nga mahadlok ni Yahweh kanunay nga naglantaw sa Diyos ug sa iyang mga pulong sa tanan niyang buhaton.

• 20. Awhag ni alang sa pagbag-o karon

dayon. Ang ugma tingalig ulahi na. Mao ni ang gipamulong ni Jesus sa Mt 7:21 ug 25:1.

Ang kaalam nagsinggit og kusog sa kadalanan. Kinsay makaingon nga walay mipukaw niya ug nagpakita sa hustong dalan? Ang ubos sa tawhanong kahimtang makahimo sa mga tawo nga mapasagaron, apan ang mapasagaron makahimo sab og sosyedad nga ubos sa tawhanon. Apan ang tanan gitawag ug giawhag nga mogula sa ilang pagpakabuta-bungol.

Kay ilang gikaligutotan ... (b. 29). Mao ni ang sala sa pagpasagad. Sayon ra ang pagpamangil sa kaugalingon pinaagi sa pagsulti nga “Wala koy daotang tuyo, kulang lang sa pagpakabana.” Ang Kaalam dili modawat ining maong pasumangil. Ang kamaapasagaron matang sa pagsalikway ni Yahweh.

akong mga pulong. ²⁴ Sa pagkatinuod, kon magtawag ko ug magdumili mo pagpamati, magtanyag sa akong kamot ug walay magtagad; ²⁵ wala mo manumbaling sa akong tambag ug inyong gisalikway ang akong pahimangno, ²⁶ kataw-an sab mo nako sa inyong pagkaalaot. Yam-iran tamo kon moabot na kaninyo ang kahadlok; ²⁷ kon ang kalisang modangat kaninyo sama sa bagyo, ug inyong masinati ang kahigwaos ug kahingawa.

²⁸ Unya, sangpitan ko sa katawhan, apan dili ko motubag. Mangita sila nako, apan dili makakaplog. ²⁹ Kay ilang gikaligutgotan ang kahibalo ug wala pilia ang kahadlok kang Yahweh. ³⁰ Wala sila maminaw sa akong tambag ug gisalikway ang akong pahimangno. ³¹ Anihon nila ang bunga sa ilang daotang binuhatan ug mabuhong sila sa kaugalingong pangandoy.

³² Ang kasaypanan sa walay alamag mohatag kaniya sa kamatayon. Ang katapol sa mga buang magdala nila sa kalaglagan. ³³ Apan ang mamati nako magpuyo sa kasigurohan. Magmalina-won ug wala siyay kahadlok sa daotan.

Maayo nga batonan ang kaalam

2 • ¹ Anak ko, kon paminawon mo ang akong mga pulong ug hatagag bili ang akong kasugoan, ² ug ang imong dalunggan masiboton sa kaalam uban sa kasingkasing nga masinugtanong mosabot; ³ kon imong sangpitan ang salabotan ug tawgon sa kusog nga tingog ang panabot; ⁴ kon mangita ka ini ingon sa pilak ug pangitaon nga labaw sa bisag unsang bahandi, ⁵ nan imong masabtan ang kahadlok kang Yahweh; hikaplagan mo ang kahibalo mahitungod sa Diyos. ⁶ Kay si Yahweh naghatag sa kaalam. Gikan sa iyang baba mogula ang kahibalo ug panabot. ⁷ Nagtagana siyag hinabang alang sa tarong.

• **2.1** Ang kaalam sa Diyos manalipod sa migamit ini batok sa mga bisyo ug sa makadaot nga haylo. Dili na sila sama sa gapnod nga bisan asa na lang idagsa sama sa mga buang. Sayon ra silang mosupak, dili magpadaladala sa bisag unsang haylo sa bisyo, sa salapi ug kahilayan.

• **3.5** Ang unang parapo naghigot sa mga gawi nga mohatod sa kaalam: ang pagpaubos, ang pagkaandam mosakripisyo aron pagtaman sa kabubut-on sa Diyos, ang kalig-on sa pag-

Siya ang taming alang sa naglakaw sa kabuotan. ⁸ Gibantayan niya ang mga agianan sa makiangayon ug gipanalipdan ang mga lakang sa iyang matooon.

⁹ Unya, masabtan nimo ang kaangayan, hukum ug kabuotan nga maghatod nimo sa kalipay.

¹⁰ Ang kaalam mopuyo sulod sa imong kasingkasing. Ug ang kahibalo mohupay sa imong kalag. ¹¹ Agakon ka sa imong panglantaw. Ang panabot manalipod nimo; ¹² magbantay nimo sa daotan, sa may hiwi nga katuyoan, ¹³ sa mibiya na sa dalan nga tarong aron subayon ang ngitngit nga agianan. ¹⁴ Naglipay sila pagbuhat ug daotan ug naghudyaka sa kahiwian. ¹⁵ Baliko ang ilang mga dalan ug dinaotan ang ilang pamaagi.

¹⁶ Ang kaalam nagpahilayo nimo sa bayeng langyaw, sa pag-ulog-ulog sa mga langyaw pinaagi sa ilang nindot nga pinulongan. ¹⁷ Gibiyaan niya ang iyang kauban sa kabatan-on ug nalimot sa tugon sa iyang Diyos.

¹⁸ Kay ang iyang puluy-anan nagharag sa kamatayon. Ug ang iyang agianan nagpadulong sa lubnganan. ¹⁹ Walay maadto kaniya nga makabalik ni makatultol sa dalan sa kinabuhi. ²⁰ Busa, imong subayon ang agianan sa maayo. Pabilin sa agianan sa tarong. ²¹ Kay ang tarong makapanag-iya sa yuta. Ang katawhan nga but-an manimuyo dinhi. ²² Ang mga daotan papahawaon sa yuta. Lukahon ang maluibon.

3 ¹ Anak ko, ayaw kalimti ang akong pahimangno ug kasugoan. Ampingi sila sa imong kasingkasing ² kay makapataas sila sa imong kinabuhi. Magpahimulos ka sa mga tuig, puno sa kinabuhi ug pakigdaot.

³ Ipabilin sa imong kasingkasing ang kamaunongon ug kamatinud-anon. Ihigot sila sa imong liog ug isulat sa papan sa imong kasingkasing. ⁴ Sa ingon, mabulahan ka ug mamaayo sa mata sa Diyos ug sa mga tawo.

Ibutang sa buhat ang kaalam

• ⁵ Salig kang Yahweh sa bug-os mong kasingkasing. Ayaw pagsalig sa kaugalingong panabot. ⁶ Ipakuyanap ang pagkaanaa sa Diyos sa tanan mong agianan. Hapsayon niya ang imong dalan. ⁷ Ayawg isipa

barog diha sa mga pagsulay sa Diyos (Heb 12:5 ug Reb 3:19).

Ang mga Panulihon naghatag og dakong bili sa mga tambag, sa disiplina, sa pagtul-id sa sayop. Ang pagpuyo sumala sa kaugalingong gusto ug gana, hinungdan sa tanang dimalas ug kadaot: matud sa Panulihon (tan-awa sa 5:12).

Nagkahulogon nig kahimsog sa inyong lawas. Ang mga pagtulun-an sa kaalam naghatag og pasali alang sa kinabuhi ug kapiskay, makahatag nig kaayohan sa lawas (3:8; 4:22).

ang kaugalingon nga maalamon. Hinunoa, kahadloki ang Diyos ug pahilayo sa daotan. ⁸ Mao ni ang tambal sa imong lawas, ang kahapayan sa imong kabukogon.

⁹ Pasidunggi si Yahweh sa iyang paghatag sa naa nimo. Ang unang bunga sa imong abot ihatag kaniya. ¹⁰ Unya, mag-awas sa kapuno ang imong kamalig ingon man ang imong kawa sa bino.

¹¹ Anak ko, ayaw tamaya ang pagdi-siplina ni Yahweh; panumbalinga ang iyang pagbadlong. ¹² Kay si Yahweh nagbadlong sa iyang gihigugma, sama sa buhaton sa usa ka amahan sa anak nga iyang pinangga.

¹³ Bulahan ang tawo nga makakaplag sa kaalam ug makabaton sa panabot. ¹⁴ Labaw pa siya kabililhon kay sa pilak ug kamapuslanon kay sa bulawan. ¹⁵ Mas mahal pa siya sa perlas. Walay ikatandi niya sa tanan nga imong gitinguha. ¹⁶ Sa iyang tuong kamot nagtanyag siyag taas nga kinabuhi; sa iyang wala, bahandi ug kadungganan. ¹⁷ Dad-on ka niya sa makapahimuot nga agianan. Pakigdait ang iyang dalan.

¹⁸ Siya ang kahoy sa kinabuhi sa mogakos niya. Malipayon ang tanang makaangkon niya.

¹⁹ Tungod sa kaalam ni Yahweh iyang gibuhat ang kalibotan; sa salabotan gilig-on ang kalangitan. ²⁰ Sa kinadman nahukad ang kailadman; ang panganod nagpaulan ug nagpayamog.

²¹ Anak ko, batoni ang maayong panghukom ug ang kamabinantayon. Ayaw sila ibulag sa imong panan-aw. ²² Maghatag silag kinabuhi sa imong kalag ug magdayandayan sa imong panagway.

²³ Makapadayon ka sa imong dalan nga hilwas. Dili mapandol ang imong tiil. ²⁴ Wala kay kahadlokang inihigda na nimo, ug malinawon ang imong pagkatulog. ²⁵ Dili ka mahadlok sa hinanaling moabot nga kalisang ni sa pagdasmag sa mga daotan. ²⁶ Kay si Yahweh naa sa imong kiliran. Gibantayan niya ang imong tiil sa tanang ka-daot.

²⁷ Ayaw hikawi ang nagkinahanglan sa panabang makabuhat ka ini.

²⁸ Ayaw ingna ang imong isigkatawo:

“Pahawa! Balik lang unya, sa laing panahon; ugma ako kining ihatag nimo!”, kon matabangan mo siya karon. ²⁹ Ayaw paglaraw og daotan batok sa isigkatawo nga nanimuyo sa imong kiliran nga masaligon. ³⁰ Ayaw pakig-away sa tawo sa walay hinungdan. Wala siya manghilabot nimo. ³¹ Ayaw kasinahi ang bangis; ayaw sunda ang iyang binuhatan.

³² Gikaligutgotan ni Yahweh ang daotan, apan giagak ang mga tarong. ³³ Iyang gitunglo ang balay sa daotan, apan gipanalanginan ang panimalay sa tarong. ³⁴ Gitamay sab niya ang mayubiton, apan maluoy siya sa maluoy sa mapaubsanon. ³⁵ Ang manggialamon makaangkon sa iyang himaya, apan ang buangbuang manunod sa kaulawan.

Pabilin sa tarong nga dalan

4 ¹ Pamatia, mga anak ko, ang pahimangno sa amahan. Matngoni ni aron makabaton mog kabuot. ² Kay naghatag ko ninyog maayong prinsipyo. Ayawg isalikway ang akong pagtulun-an.

³ Sa batan-on pa, pinangga kaayo ko sa akong inahan; ⁴ gitudloan ko sa akong amahan. Nag-ingon siya: Mahala ang akong mga pulong sa imong kasingkasing; paminawa ang akong pahimangno ug mabuhi ka.

⁵ Batoni ang kaalam ug kabuot. Ayaw kalimti o isalikway ang mga pulong sa akong baba. ⁶ Ayaw biyai ang kaalam kay manalipod siya nimo. Higugmaa siya kay makalulas siya nimo.

⁷ Ang sinugdang sa kaalam mao ang pagpaningkamot nga mabatonan ni. Bugti sa tibuok mong naangkon panlimbasogi nga imong mahuptan ang kabuot. ⁸ Gaksa siyag hugot kay bayawon ka niya. Pasidunggan ka kon imo siyang gaxkon. ⁹ Purongpurongan kag kaayohan; ibutang sa imong ulo ang korona sa himaya.

¹⁰ Pamati, anak ko, dawata ang akong pulong sa imong kasingkasing ug motaas pa ang imong kinabuhi.

¹¹ Gitudloan tamo sa dalan sa kaalam ug giagak sa tarong nga agianan. ¹² Lakaw sa dakong kasayon ug dalagan nga dili matumba. ¹³ Pagmalig-on gyod sa disiplina. Ayaw siyag buhii. Bantayi pag-ayo kay siya ang imong kaluwasan.

¹⁴ Ayaw sunda ang giagian sa daotag binuhatan. ¹⁵ Likayi sila ug ayawg panumbalinga kon malabyan mo sila. ¹⁶ Kay dili sila matulog hangtod nga mabuhat na nila ang

daotan. Dili sila mohunong hangtod malukapa ang uban. ¹⁷ Ang kadaotan ilang pan ug ang kabangis ilang bino.

¹⁸ Ang agianan sa tarong ingon sa banag-banag nga nakasanag sa kabuntagon, kansang kahayag nagkadako hangtod nga matibuok sa adlawng tutok. ¹⁹ Ang dalan sa mga daotan hingpit nga kangitngit. Dili sila masayod sa nakapalukapa nila.

²⁰ Anak ko, pagmatngon ug paminawa pag-ayo ang akong mga pulong. ²¹ Ayaw sila ibulag sa imong panan-aw. Hinunoa bantayi sila sa kinailadman sa imong kasingkasing. ²² Sila ang kinabuhi sa naghambin nila ug makaayo sila sa kalag.

• ²³ Labaw sa tanan, bantayi ang imong kasingkasing kay mao ni ang tinubdan sa kinabuhi. ²⁴ Ampingi ang imong baba sa mga bakak ug ayaw tugti nga mogawas sa imong ngabil ang limbong.

²⁵ Ipunting ang imong panan-aw sa unahan ug itutok ang imong mata sa atubangan. ²⁶ Sutaang yuta ubos sa imong tiil ug ang tanan nimong agianan siguroha. ²⁷ Ayaw lingilingi sa imong wala o sa imong tuo. Ilikay ang imong dalan sa daotan.

Pagbantay sa mananapaw

5 ¹ Anak ko, matngoni ang akong kaalam ug paminawa ang akong kabuot; ² hinumdomi ang akong mga tambag. Ayaw ibulag sa imong ngabil ang maong kinaadman.

³ Hinumdomi nga mas tam-is pa sa dugus ang mga ngabil sa mananapaw. Danglas pa kay sa lana ang iyang mga pulong; ⁴ apan ang sangpotanan pait ingon sa panyawan, hait ingon sa espada nga duhay sulab.

⁵ Ang iyang tiil manaog sa lubnganan ug ang iyang mga lakang mohatod sa kamatayan. ⁶ Wala magpakabana sa dalan sa kinabuhi. Hinunoa nahisalaag nga walay kasayoran.

⁷ Karon, anak ko, pamati nako. Ayaw kalimti ang akong mga pulong; ⁸ Pahilayo niya ug ayaw paduol sa ganghaan sa iyang balay, ⁹ basig imong ikahatag ang imong kadunggan sa mga langyaw ingon man ang kinamaayohan sa imong katuigan sa

bangis nga katawhan; ¹⁰ basig makapahimulos ang uban sa imong kabtangan ug maadto sa langyaw ang imong kinitaan.

¹¹ Moreklamo ka sa kaulahian kon gilamoy na ang imong karne ug lawas. ¹² Unya, makaingon ka: “Nganong akong gisalikway ang mga pahimangno ug gitalikdan ang mga maayong tambag?” ¹³ Nganong wala ko paminawa ang tingog sa akong magtutudlo ug wala ko tumana ang ilang mga tambag? ¹⁴ Miabot na ko sa kinailadman sa disgrasya taliwala sa tibuok katilingban.”

• ¹⁵ Busa, inom sa tubig gikan sa kaugalingong sudlanan sa nagdagay-day sa imong atabag. ¹⁶ Ayaw pasag-di nga mausik ang imong mga tuboran sa laing dapit o sa kadalanan ba hinuon. ¹⁷ Alang lang ni nimo, dili sa mga langyaw.

¹⁸ Panalanginan unta ang imong tinubdan ug magmalipayon ka uban sa imong asawa sa kabatan-on, ¹⁹ ang tahom mo nga lagsaw ug anyag nga osa. Magmalipayon ka unta sa iyang dughan sa tanang panahon. Higugmaa siya sa kanunay.

²⁰ Anak ko, nganong nagpakabuang ka sa gugma sa mananapaw? Ug migakos sa babaye nga wala mo hiilhi? ²¹ Gibantayan ni Yahweh ang dalan sa mga tawo ug gipanalipdan ang tanan niyang agianan. ²² Masakpan ang daotan sa kaugalingong sala ug magpabilin siyang ginapos sa pukot sa iyang kasaypanan. ²³ Mamatay siya sa kakuilang sa disiplina ug malumos sa nagtaob niyang kadaotan.

6 • ¹ Anak ko, tigpyansa ka sa imong isig-katawo o migarantiya sa pulong sa wala mo hiilhi. ² Kon nakapanumpa ka sa

• **4.23** *Labaw sa tanan...* (b. 23). Kining tudling susama sa gipamulong ni Jesus sa Mc 7:21 ug Mt 12:34. Ang maayo ug ang daotan nagkikan sa kasingkasing, sa ato pa, sa kailadman sa tawo.

• **5.15** *Busa inom sa ...* (b. 15). Naghisgot ni nga ang bana kinahanglang maresponsabli sa iyang kinabuhing minyo. Gilantaw dinhi ang sangpotanan sa pagpatuyang. Nagdasig sab ni sa tawo aron hatagag bili ang kasuod sa kinabuhing minyo ug pagpabiling “pamanhonon” sa asawa bisan pa sa katuigan nga nanglabay:

higugmaa siya kanunay. Sayon rang mapamatuod nga daghan ang natintal sa mga bisyo, labi na sa paghuboghubog ug mga droga kay wala man sila magkasinabtanay sa usag-usa. Sanglit, wala man sila makapuyo sa tiunay nga kinabuhing minyo, modangop sila sa mga barkada, aron magpuyo nga daw iresponsabliing uli-tawo.

• **6.1** Ania dinhi ang tanang matang sa tambag.

1-5. Ang tawo nga responsabli bisag unsa pa kamanggihatagon ug kabuotan, mamalandong gayod una, sa dili pa motahan sa kaugalingon.

imong ngabil, hibalo ni nga nabitik ka sa imong pulong. ³ Busa, buhata ni, anak ko. Palingkawasa ang kaugalingon. Kon nahulog ka sa kamot sa imong silingan, lakaw dayon, luhod, ug pakiluo niya. ⁴ Ayaw pakatulga ang imong mata ni papahulaya ang imong tabuntabon. ⁵ Gawas dayon ingon sa lagsaw gikan sa lit-ag o sa langgam nga nagunitan.

Ang mga tapolan ug buangbuang

⁶ Ikaw tapolan, lakaw sa hulmigas. Ban-tayi ang iyang dalan ug pagmaalamon. ⁷ Wala siyay amo ni piniyalan o kapatasa. ⁸ Nanguha siyag pagkaon sa ting-init ug naghipos sa makaon sa ting-ani.

⁹ Hangtod kanus-a ka magligidligid, tapolan? Kanus-a ka mobangon sa imong pagkatulog? ¹⁰ Dyotay nga pagkatulog, dyotay nga pagduka ug ang imong katapolan moku-yamang nimo. Unya, sama sa libod-suroy ¹¹ modangat nimo ang kakabos nga magdala sa kaalaot ingon sa usa ka laag.

¹² Ang kriminal, ang malupigon maglakawlakaw nga mangyam-id, ¹³ magpangidhat ang iyang mata, magsagudsod ang iyang tiil ug magpangamay ang iyang tudlo. ¹⁴ Ang iyang kasingkasing malimbongon. Kanunayng naglaraw sa daotan ug nakiglalalis sa uban. ¹⁵ Busa, kalit lang moabot ang iyang kalisdanan nga dili niya mapunggon.

¹⁶ Dunay unom ka butang nga gidumtan ni Yahweh; pito ang iyang gikaligutgotan: ¹⁷ Ang mapagarbohong tinan-awan; ang dila nga bakakon; ang kamot nga nagpabanawg dugo sa walay sala; ¹⁸ ang daotang kasingkasing, ang tiil nga nagdalagan paingon sa daotan; ¹⁹ ang mga bakak ug saksing bakakon ug ang tawo nga nagpugas sa kagubot diha sa katawhan.

²⁰ Anak ko, tahora ang pahimangno sa imong amahan. Ayaw isalikway ang gitudlo sa imong inahan. ²¹ Ampingi sila sa imong kasingkasing ug isab-it sa imong liog. ²² Kini ang magtultol nimo sa imong mga lakang. Panalipdan ka ini sa imong pagkatulog ug makigsulti ni nimo sa imong pagmata.

²³ Ang kasugoan lampara. Ang pagtulunan iyang kahayag. Ang pagbadlong nagtudlo nimo sa dalan sa kinabuhi.

²⁴ Panalipdan ka ini sa babayeng daotan, ang langyaw nga danglog ug sinulthian. ²⁵ Ayaw paninguhaa sa imong kasingkasing ang iyang kaanyag o padani sa iyang tinan-awan. ²⁶ Ang puta may katungod sa pan, apan ang mananapaw nangandoy sa imong bililhong kinabuhi.

²⁷ Ikasulod ba sa tawo ang kalayo sa iyang balsa nga dili masunog ang sapot? ²⁸ Maka-

lakaw ba siya sa nagbagang uling nga dili mapaso ang tiil? ²⁹ Mao sab ang tawo nga moduol sa asawa sa iyang isigkatawo: ang manghilabot niya silotan.

³⁰ Dili pakasad-on ang kawatan nga gigutom kon mangawat siya aron mabusog ang tiyan. ³¹ Apan kon siya madakpan, pilupiloon makapito ang iyang iuli ug ihatag ang manggad sulod sa iyang balay. ³² Pagkawalay buot sa mananapaw! Ang nagbuhat ini naglaglag sa kaugalingon. ³³ Maani niya ang mga hampak ug pagbiaybiay. Dili gyod mapapas ang iyang kaulawan.

³⁴ Ang pangabugho mopadilaab sa kasingkasing sa bana. Wala siyag kaluyo sa adlaw nga siya manimalos. ³⁵ Dili siya modawat bisag unsa: panghimayad o makabuhong nga gasa.

7 ¹ Anak ko, ampingi ang akong mga pulong. Pabilin nga matinuad-anon sa akong kasugoan. ² Pagmalig-on sa akong pahimangno ug mabuhi ka. Mahala ang akong pagtulun-an ingon nga imo silang gipangga pag-ayo. ³ Ibugkos sila sa imong tudlo ug isulat sa papan sa imong kasingkasing. ⁴ Ang kaalam isipa nga imong babaye ug ang kahibalo nga imong higala. ⁵ Ila kang luwason sa babayeng mananapaw, sa langyaw nga danglas og pinulongan.

⁶ Milili ko sa rehas sa tamboanan sa akong balay ⁷ ug nakakita sa batan-on nga walay kasinatian. Mikuyog siya sa panon sa mga batan-on. ⁸ Naglakaw sila sa dalan duol sa likoanan paingon sa iyang gipuy-an. ⁹ Kilumkilom na. Ang kahayag gisanapan na sa kangitngit, sa kadulom ug sa anino. ¹⁰ Tanawa! Migawas kining babayehana pagtagbo niya. Ang sapot daw sa puta. Nagpandong siya.

¹¹ Baga siyag nawong ug walay ulaw. Dili mopuyo sa iyang pinuy-anan. ¹² Karon naa siya sa kadalanan. Taudtaod tua na sab sa mga hawanan. Nagbantay siya kanunay.

¹³ Migakos siya sa lalaki ug gihagkan. Masaligon siyang nag-ingon: ¹⁴ "Naghalad gyod ko og sakripisyo ug gitapos ko ang akong balaang panaad. ¹⁵ Tungod ini migawas ko aron makaatagbo nimo. Gipangita tikaw ug ako kang hikaplagan. ¹⁶ Gihapinan ko na ang akong higdaanan sa kutson ug sa nindot nga habol gikan sa Ehipto ¹⁷ ug gipahumotan sa mira, sa mga alo ug sinamon. ¹⁸ Dali, tagbawon nato sa kalipay ang atong kaugalingon. Atong dimdimon ang gugma sa tibukog gabii. ¹⁹ Wala sa balay ang akong bana. Atua sa halayong dapit. Taas kaayo ang iyang panaw. ²⁰ Gidala niya ang iyang puntal sa salapi unya na siya mouli sa takdol.

9-11. Ang tapolan nga dili mobangon og sayo, matabangan ining mga tudlinga ingon man sa tudling 14 sa kapitulo 26.

Mosunod ining tekstoha ang taas nga pakigpulong bahin sa sangpontan sa panapaw, inubanan sa kinabuhiing puno sa bakak ug kaulipnan.

²¹ Nadala ang lalaki sa danglas ug mada-nihong pulong busa, natintal ug nasalaag.

²² Misunod dayon siya sama sa baka nga nagpadulong sa ihawanan o sa osa nga nakuha sa laang. ²³ Milagbas ang udyong sa iyang atay, ingon sa langgam nga mibatog sa lit-ag ug walay kalibotan nga namiligro ang iyang kinabuhi.

²⁴ Busa, karon mga anak ko, pamati. Paminawa pag-ayo ang akong mga pulong. ²⁵ Ayaw itugot nga masalaag mo o mawala sa kaugalingon diha sa iyang dalan. ²⁶ Daghan ang nadala niya sa kamatayon, ug nabiktima bisan ang labing kusgan. ²⁷ Ang iyang pinuy-anan dalan padulong sa impi-yerno ug sa kamatayon.

Nagpanawag ang kaalam

8

• ¹ Kinsay nagtawag? Dili ba ang kaalam man?

Kinsay nagpataas sa tingog?

² Dili ba ang Kinaadman?

Nagsinggit siya ibabaw sa kabungtoran ug nagpaabot sa mga kinasang-an;

³ sa kanait nga mga syudad siya nagsulti:

⁴ Ang akong gitawag, kamong mga lalaki kay alang sa tibuok katawhan ang akong mensahe,

⁵ aron ang walay alamag makat-on, ug ang walay buot sa ilang kabuot maulian.

⁶ Pamati kay isulti ko ang mga butang nga mahinungdanon, ug ang tanan kong isulti matuod.

⁷ Kamatuoran ang mogawas sa akong baba ug dili mosultig daotan ang akong ngabil.

⁸ Tarong ang tanan kong pulong, walay gituis ug dili malimbongon.

⁹ Ang utokan makatino sa kamatuoran; ang maalamon makaila sa ilang kamatinud-anon.

¹⁰ Palabiha ang akong tambag labaw sa salapi; pangitaa ang kaalam labaw kay sa piniling bulawan

¹¹ kay ang kaalam labaw kabililhon kay sa tanang alahas ug walay tawhanong tinguha nga sarang ikatandi ini.

¹² Ako, ang Kaalam, nagpuyo sa kabuotan, giisip ko ang pagpamalandong nga akong higala.

¹³ Ang kahadlok kang Yahweh pagsalikway sa daotan.

Gikaligutgotan ko ang tanang garbo, kamapahitas-on, kahisalaag sa dalan ug mga bakak,

¹⁴ apan gimahal ko ang tambag, kabuot, maayong hukom ug kalig-on.

• **8.1** Ang Kaalam namulong dinhi pinaagig balak. Nasayod ta nga ang maong kaalam mao ang naa sa mga basahon sa Biblia. Ang mga pulong sa Biblia buhi kanunay, kay mahitungod man ni sa Diyos ug naghatag natog kinabuhi. (Si Jesus miingon sab nga ang pulong sa Diyos usa ka binhi).

Gilista dinhi ang tanang kaayohan nga maani sa makanunayong pagbasa sa Biblia: nagsugod ni sa kahadlok sa Diyos: ang paghigugma ug pagtahod sa Diyos labaw sa tanan. Dayon, ang bahin sa kultura nga maghimo natong mga

pangulo nga makapas-an sa mga responsabilidad. Sa kataposan, ang bahin sa kalamposan sa kinabuhi.

Daghang batan-on ug hamtong maghuna-huna nga ubos ra sila kay wala makatungaha sa taas nga ang-ang sa eskwelahan: kulang silag pagsalig sa kaugalingon nga makahimo sila pagpangalagad o sa pagpalambo sa uban. Angay nilang matngonan nga ang makanunayon nga pagbasa sa Biblia dili lang makalig-on sa pagtoo, apan sinugdan sab sa tawhanong paglambo, ug pinaagi ini makapalambo sab sila sa uban.

- ¹⁵ Pinaagi sa akong gahom naghari ang mga hari,
 ug ang mga ministro naghatag sa makiangayong balaod.
¹⁶ pinaagi nako ang mga prinsipie naghari;
 ingon man ang mga harianon ug ang mga bantogan sa yuta.
¹⁷ Gihigugma ko ang nahigugma nako
 ug ang mangita, makakaplag nako.
¹⁸ Mga bahandi ug kadungganan nia nako,
 ingon man ang tinuod nga kaayohan ug tarong nga pagpuyo.
¹⁹ Labaw kabililhon sa salapi o bulawan
 ang akong bunga ug mga abot.
²⁰ Nagpadayon ko paglakaw sa dalan nga tarong
 pinasikad sa agianan sa katarong,
²¹ gihatagan ko sa kaharuhay ang nahigugma nako
 ug ang ilang mga hiposanan akong gipuno.

Sa sinugdan, gihulma ko ni Yahweh

- ²² Gibuhat ko ni Yahweh pag-una,
 sa wala pa niya buhata ang ubang binuhat.
²³ Giumol ko niya gikan sa kakaraan
 sukad pa kaniadto, bisan sa wala pay kamatayon.
²⁴ Wala pa ang kailadman dihang gihimugso ko;

• 22. *Gibuhat ...* (b. 22). Kini binalak nga pamaagi pagpaila sa Kaalam nga morag Persona, morag anak nga babaye sa Diyos: *ug nagduladula sa iyang atubangan nga walay kataposan*. Kining maong linarawan nga pamahayag nagdalag relihiyosong kamatuoran sa kataposang mga siglo sa wala pa si Cristo.

Sulod sa dugayng panahon giingon sa Biblia nga dunay usa ra ka Diyos, ug nga wala siyay labot sa kapid-an ka diosdios sa mga pagano. Apan karon may namatikdan ang mga magtotoo nga dunay nagkulang sa ilang kahibalo bahin ni Yahweh. Kon ang Diyos tinubdan sa kinabuhi ug gugma, dili mahimo nga himulag siya ug mag-inusara! Salamat sa Biblia, kay naamgohan sa mga magtotoo nga gawas nga siya ang Makagagahom ug Balaan nga Diyos, ang Ginoo uban sa iyang katawhan, sa Templo ug sa Panganod, ug nagpadayag sa kaugalingon sa mga propeta kinsa gipadalhan niya sa iyang Espiritu.

Mao nga sa kataposang mga basahan sa Daang Testamento, ang mga tagsulat naghigot sa *Espiritu*, sa *Kaalam*, sa *Gahom*, sa *Kaayo* sa Diyos nga morag iya sa Diyos, apan daw lahi niya. Sila nakaambit ug nahiusa sa misteryoso ug Diyosnong kinabuhi ug pinaagi ini nalambigit ang Diyos sa kinabuhi sa tawo.

Pag-andam ni sa pagpadayag nga mahitabo sa pag-abot na ni Jesus. Adunay tulo ka Personas sa Diyos. Sukad pa sa sinugdan ang walay kinutoban niyang Anak, “pinaagi niya gibuhat sa Diyos ang tanan ug mipuyo sa atong taliwala” nag-ubon sa Amahan (basaha sa Jn 1:1-4; Col 1:15 ug Heb 1:2-3).

Busa, ang Kaalam mao ang larawan ni Cristo. Apan ang Kristyanos naglantaw ini isip larawan sa ilang inahan nga si Maria. Gani, labaw sa ubang binuhat, diha na siya sa mga laraw sa Diyos sukad sa sinugdan ug takos nga tawgog “Ang Lingkoranan sa Kaalam”, kay nahiusa man siya sa Anak, ang Kaalam sa Diyos.

Bulahan ang ... (b. 34). Mao nga ang Kaalam sa Diyos makigsulti sa mga tawgog bag-o pa lang nagtuon sa pagpangita sa kaalam.

Kinsay bag-ong nagtuon? Tingalig ang bag-o pa lang nagsugod pagtuon sa Biblia; tingalig siya ang nagsugodsugod pa lang pag-apil sa mga miting, sa mga seminar, sa kalihokan sa kapilya ug parokya, o kaha nagsugod pag-apil sa kalihokan ug kahugpongpan sa mga mag-uuma o mga mamumuo, alang sa hustisya ug pagpalambo sa kinabuhi ug uban pa. Ang kaalam nga makuha dinhi naggikan sa Diyos mismo, ang tinubdan sa kamatuoran nga nagtawag sa tanang katawhan sa pag-ambit sa iyang kaalam.

Kining maong tinun-an tingalig walay mga diploma o titulo gikan sa tag-as nga tulungaan, apan kining tanan walay kwenta atubangan sa Diyos. Ang mahinungdanon mao nga mipili siya pagpuyo nga responsabli diha sa pamilya ug katingiban, nga nagpakabana siya sa Diyos, sa isigkatawo, sa kinabuhi; maamgohon sa kahimtang ug palibot; maakohon ug andam mohalad sa kaugalingon alang sa kausaban ug kalinaw. Niining paagiha isipon siya sa Diyos nga usa sa iyang mga anak ug may panahon ra nga hatagan siyag matuod nga kaalam nga iya mismo sa Diyos.

Makabasa ta ug duha ka susama ini nga teksto sa Klm 7:21 ug sa Sir 24:5.

- wala pa mag-agas ang tubod sa dagat.
- ²⁵ Wala pa ang kabukiran sa ilang nahimutangan
o ang kabungtoran dihang gihimugso ko;
- ²⁶ sa wala pa niya buhata ang yuta, ang kapatagan,
ni ang unang lugas sa abog dinhi sa kalibotan.
- ²⁷ Diha na ko pagbuhat sa kalangitan
ug sa iyang paglatid sa kompas sa kailadman;
- ²⁸ dihang gipahiluna niya ang mga panganod sa ibabaw
ug mitungha ang mga tuboran sa katubigan;
- ²⁹ sa pagbuhat niya sa kadagatan ug sa mga utlanan ini
aron dili moawas ang tubig.
- Dihang gipahiluna niya ang sukaranan sa kalibotan,
³⁰ didto ko sa iyang tupad,
ang naglaraw sa iyang gibuhat.
- Ako ang iyang adlaw-adlaw nga kalipay
ug nagduladula sa iyang atubangan nga walay kataposan.
- ³¹ Bisag nagdula sa tibuok kalibotan,
ang akong kalipay mao ang pagpakig-uban sa mga anak sa tawo.
- ³² Busa karon, mga anak ko, pamati mo:
bulahan ang nagsubay sa akong dalan.
- ³³ Pamati sa akong pagtulun-an ug pupoa ang kaalam.
Ayaw ni isalikway.
- ³⁴ Bulahan ang mamati nako
ug maghulat matag adlaw sa akong ganghaan,
magbantay, duol sa akong tugkaran.
- ³⁵ Ang makakaplag nako makakaplag og kinabuhi:
maila ang panalangin ni Yahweh.
- ³⁶ Ang makasala, batok nako motagamtam sa kasakitan;
nasilag sila nako kay ilang gihigugma ang kamatayon.

Ang kaalam nag-abiabi sa iyang lamesa

9

- * ¹ Gitukod sa kaalam ang iyang balay
sa pito ka haligi;
- ² giandam niya ang bino ug ang iyang lamesa.
- ³ Sunod, gidala niya ang mga sulugoon aron manawag
sa kinaposurang dapit sa syudad:
- ⁴ “Hapit una diri, mga buangbuang.”
- ⁵ Sa mga walay buot siya miingon:
“Dali mo, kaon ug inom
sa bino ug tinapay nga akong giandam.
- ⁶ Biyai ang inyong binuangbuang ug mabuhi mo;
subaya ang tul-id nga dalan sa kabuot.”

• **9.1** Sayon natong makita ang larawan ni Cristo ining pipila ka tudling. Ang Kaalam mao ang larawan sa Anak sa Diyos.

Mabasa ang pagdapit sa usa ka kombira sa Mt 22:4. Ang mga dato ug pobre, ang mga but-an ug buangbuang, silang tanan gitawag sa pag-usab sa ilang kinabuhi.

Moabot ang panahon nga ang pan ug bino nga

gihatag sa kaalam mahimong lawas ug dugo ni Cristo (basaha ang Jn 6).

Ang Diyos naa kanunay sa atong kianbuhi; gipaambit niya ang iyang kaugalingon ug iya kitang gipakaon ug gidapit sa bukas nga pagdawat sa iyang gitanyag. Adlaw-adlaw iya nang gihatagan sa atong gikinahanglan aron pagsubad sa mga problema sa kalibotan karon.

⁷ Ang mobadlong sa mayubiton mainsul-tohan; ug ang mosaway sa tawong daotan bugalbugalan. ⁸ Ayaw badlonga ang mayu-biton basig dumtan ka niya. Apan tambagi ang maalamon nga mapasalamat nimo. ⁹ Tambagi ang manggialamon ug mag-kadako ang iyang kamanggialamon matag adlaw. Tudloi ang tarong ug madungagan ang iyang kaalam.

¹⁰ Ang kahadlok alang ni Yahweh sinug-dan sa kaalam ug ang pag-ila sa Balaang Diyos mohatag sa maayong panabot. ¹¹ Unya, akong pilupilon ang imong mga adlaw ug dugangan ang katuigan sa imong kinabuhi. ¹² Kon ikaw manggialamon ang

imong kaalam mohatod nimo sa kaayohan. Kon mobiyabiy ka, ikaw ray maalaot.

¹³ Si Babayeng Buangbuang madali-dalion. Hungog siya nga walay nahibaloan. ¹⁴ Maglingkod siya sa ganghaan sa iyang balay, sa lingkoranan sa kinapuserang dapit sa syudad ¹⁵ aron dapiton ang tanang mangagi: "Dali mong mga walay alamag." ¹⁶ Sa mga buang moingon siya: ¹⁷ "Tam-is ang tubig nga kinawat ug labing lamian ang tinapay nga kinawkaw."

¹⁸ Apan wala nila makita ang kalibotan sa Patay nga tua didto. Ang iyang mga bisita nagpadulong sa bung-aw sa kamatayon.

IKADUHANG BAHIN: MGA PANULTIHON NI SOLOMON

10 • ¹ Ang anak nga manggialamon kalipay sa amahan, ug ang anak nga buangbuang kasakitan sa inahan.

² Ang bahandi nga naangkon sa limbong walay kapuslanan. Apan ang pagkinabuhi nga tarong makaluwas sa kamatayon.

³ Dili itugot ni Yahweh nga gutomon ang tawo nga tarong, apan ihikaw niya sa mga daotan ang katagbawan.

⁴ Ang kamot sa taspokan magdalag kaka-bos, apan ang kamot nga makugihon maka-paadunahan.

⁵ Ang manggialamon mag-ani sa ting-init. Ang matulog sa ting-ani angayng tama-yon.

⁶ Anaa ang panalangin sa ulo sa tarong! Apan ang kabangis mopahilom sa singgit sa daotan.

⁷ Ang tarong hinumdoman uban ang mga panalangin, apan ang ngalan sa daotan madugta.

⁸ Ang but-an modawat sa mga pahimang-no, apan ang tabian nga buangbuang dali nga malaglag.

⁹ Siya nga may pamasatang dungganan molakaw nga hilwas, apan ang sumosunod sa hiwi nga agianan silotan.

¹⁰ Ang pagpangidhat nagdalag kagubot; apan ang pagbadlong makakab-ot sa panag-dait.

¹¹ Ang baba sa tarong tuboran sa kina-buhi, apan ang kabangis nagpahipi sa baba sa daotan.

¹² Ang pagdumot mosugnod sa mga ka-samok; ang gugma nagtabon sa tanang kala-pasan.

¹³ Ang kaalam makaplagan sa baba sa maalamon; apan ang bunal alang sa buko-buko sa buangbuang.

¹⁴ Ang manggialamon nagtigom sa kina-adman, apan ang baba sa daotan naghatag sa dalan sa pagkalaglag.

¹⁵ Ang bahandi sa adunahan mao ang iyang panalipod, ang kadaotan sa kabos naglaglag nila.

¹⁶ Ang buhat sa tarong magdala sa kina-buhi; ang kasal-anan sa daotan naglaglag niya.

¹⁷ Ang pagtahod sa disiplina dalan sa kinabuhi; ang nagsalikway sa pagbadlong gihukman na sa kamatayon.

¹⁸ Bakakon ang naghambin sa pagdumot. Ang pagbutangbutang, buhat sa buang.

¹⁹ Dili mawala ang kasal-anan kon dag-

• **10.1** Mao ni ang labing karaan nga bahin sa basahon sa Panultihon, hinipos nga sanglitanan ug panultihon nga gipaangkon ni Hari Solomon (mga ulohan 11-22). Ug mosunod ang mga sanglitanan gikan sa ubang tinubdan. Basaha ang 22:17; 24:23; 25:1; 30:1 ug 31:1.

Morag mao ni ang insaktong dapit ug higayon sa pag-ingon nga ang mga pulong sa Biblia nga pulong sa Diyos ug sa tawo.

Kay kining mga sanglitanan Pulong man sa Diyos, nagdala nig tingog sa pagpasidaan ug gahom sa pagtudlo. Apan mga pulong sab ni sa tawo, mga pulong sa kaalam nga gihipos sa karaang mga tawo pinasikad sa ilang kasinatian nga lahi ug layo ra sa atoa. Dili ta makapaabot gikan nila og mga pamalandong nga motumaw

nunot sa dagan sa panahon ug uban sa pagtulunan ni Jesus. Pananglitan, wala pa moabot sa kaamgohan ining mga tawhana ang mahitungod sa kinabuhi human sa kamatayon, ni ang misteryo sa Diyos, isip Amahan o isip Gugma.

Ang maong mga sanglitanan nagtudlo og hiyas nga angay sa responsabing mga tawo!

– Taas og panglantaw, may pagsalig sa kagalingon, malahutayon sa ilang mga gawi ug dili tapolan.

– Maampingon ug dili mosalig ni bisag kinsa (basaha sa 12:23; 14:6; 14:15; 25:17).

– Tarong ug daling makapasaylo (28:2; 31:8; 21:26; 25:21).

– Mapugnganon sa mga sulti (13:3).

– Makapanton sa mga anak (13:1).

han na ang gisulti. Ang may maayong panghukom nagpugong sa iyang dila.

²⁰ Ang dila sa tarong ingon sa lunsayng salapi, apan ang kasingkasing sa daotan gamay kaayog bili.

²¹ Ang mga ngabil sa tarong nagpakaon sa daghang katawhan, samtang angbuangbuang mamatay tungod sa kakulang sa kabuot.

²² Makapadato ang panalangin ni Yahweh. Walay bisag unsang paningkamot nga ikapuli ini.

²³ Ang pagbuhat sa daotan makalingaw sa buangbuang ingon nga ang paghupot sa kaalam makalipay sa manggialamon.

²⁴ Ang daotan og binuhatan masinati sab sa daotan nga iyang gikahadlok, samtang ang tarong makakab-ot sa iyang gitinguha.

²⁵ Ang daotan mahanaw iniglabay sa alimpulos; ang tarong magpabilin sa kahangtoran.

²⁶ Ang taspokan daw suka nga mopakagot sa ngipon ug aso nga makapasakit sa mata sa iyang agalon.

²⁷ Ang kahadlok kang Yahweh naglugway sa kinabuhi, apan ang katuigan sa daotan mub-on.

²⁸ Ang paglaom sa tarong matapos sa kalipay; ang sa daotan, daw inalisngaw nga mahanaw.

²⁹ Ang dalan ni Yahweh lig-ong panalipod sa tarong; apan kalaglagan sa daotan.

³⁰ Ang tarong dili matarog, apan ang daotan dili molungtad sa kalibotan.

³¹ Ang baba sa tarong mamunga og kalam, apan ang dilang daotan putlon.

³² Ang kaayo nanimuyo sa mga ngabil sa tarong; ang kangil-ad naa sa baba sa daotan.

11 ¹ Gikaligutgotan ni Yahweh ang timbangan nga limbongan, apan ang husto iyang gikahimut-an.

² Modangat ang kaulaw sa mapahitas-on; apan ang kaalam maangkon sa mapaub-sanon.

³ Ang kaligdong nagdan-ag sa agianan sa tarong; ang daotan libogon sa kaugalingong kangil-ad.

⁴ Ang mga bahandi dili mapuslan inig-abot sa adlaw sa panudya; ang panginabuhing nga ligdong moluwas sa tawo gikan sa kamatayon.

⁵ Ang tarong naghapsay sa iyang dalan, samtang ang daotan mahulog sa kaugalingong kangil-ad.

⁶ Ang tarong nga pagkinabuhing nagluwas sa ligdong, samtang ang daotan malit-ag sa kaugalingong kahakog.

⁷ Gilubong uban sa daotan ang ilang paglaom ug ang pagsalig sa iyang kaadunahan mahanaw.

⁸ Ang tarong maluwas sa kasakitan; mopuli sa iyang dapit ang daotan.

⁹ Ang walay dios naggamit sa baba aron paglaglag sa iyang silingan, apan ang tarong naggamit sa kaalam aron pagluwas sa kaugalingong.

¹⁰ Naglipay ang syudad sa maayong kapalaran sa tarong ug nahimuot sa pagkalaglag sa daotan.

¹¹ Ibayaw ang syudad tungod sa panalangin sa mga ligdong; magun-ob ni tungod sa baba sa daotan.

¹² Ang nagtamay sa isigkatawo buangbuang, apan walay timik ang manggialamon.

¹³ Ang mga tabian nagbutyag sa kasayoran, apan ang kasaligan nagtipig sa tinogon.

¹⁴ Mapukan ang katawhan tungod sa kakulang sa pag-agak, samtang ang daghang magtatambag nagdala og kalamposan.

¹⁵ Ang mopyansa sa dumuduong, nagdaot sa kaugalingong, apan hilwas ang tawong naglikay ini.

¹⁶ Ang mabinatong babaye makaangkon og kadunganan; ang lalaking isog makaangkon og bahandi.

¹⁷ Ang manggihatagon naghatag og kayohan sa iyang kaugalingong, samtang ang tampalasan nagsamad sa kaugalingong karne.

¹⁸ Ang bayad sa daotan usa lang ka handuraw, apan ang tarong makadawat sa tino nga ganti.

¹⁹ Ang pagkinabuhing tarong mohatod sa kinabuhi, apan ang dalan sa daotan mosangpot sa kamatayon.

²⁰ Gikaligutgotan ni Yahweh ang kasingkasing nga daotan, apan gihigugma ang nagkinabuhing tarong.

²¹ Salig nga ang daotan silotan ug maluwas ang kaliwat sa mga tarong.

²² Ang babayeng anyag nga dili mabuot, sama sa singsing nga bulawan sa simod sa baboy.

²³ Walay laing gitinguha ang tarong gawas sa kaayohan, apan ang gipangandoy sa daotan walay kapuslanan.

²⁴ Ang manggihatagon nagdugang sa ilang bahandi; ang uban mga tihik ug mosamot ang ilang kaalaot.

²⁵ Ang mainiton nga kalag molambo; ang nagbisibis, bisibisan sab sa kaugalingong.

²⁶ Tunglohon sa katawhan ang mohikaw sa kalan-on; apan bulahan siya nga nagbaligya sa mga binhi.

²⁷ Gantihan ni Yahweh ang nangita sa kaayohan; apan ang naninguhag daotan mabitik hinuon ini.

²⁸ Ang mosalig sa iyang bahandi mapukan, samtang ang tarong mouswag sama sa lunhaw nga dahon.

²⁹ Ang dili maayong modumala sa iyang balay manunod og hangin; ang buangbuang maulipon sa manggialamon.

³⁰ Ang bunga sa tarong kahoy sa kina-buhi; samtang ang daotan lukahon bisag wala pa moabot ang panahon.

³¹ Kon dinhi sa yuta gantihan ang tarong; unsa kaha ang daotan ug ang makasasala!

12 ¹ Ang nagmahal sa pagtulun-an nag-mahal sa kinaadman; buang ang magdumili sa katarongan.

² Ang tarong daghag grasya nga madawat kang Yahweh; ang daotan iyang hukman.

³ Dili magmalinawon ang daotan ug walay makatarog sa buotan.

⁴ Ang buotan nga asawa daw korona sa bana, apan ang asawa nga walay ulaw daw kanser sa bukog sa bana.

⁵ Ang hunahuna sa mabuot matinud-anon ug ang plano sa daotan malimbongon.

⁶ Makapatay nga lit-ag ang pulong sa daotan, apan sa tarong kawang ni ug giay-ran.

⁷ Nalukapa nga puno ang nagbuhat og daotan, apan nagpabilin pagtindog ang himsog og baroganan.

⁸ Gidayeg sa matag-usa ang maayo nilang binuhatan. Gipanghimaarot sab ang may daotang hunahuna.

⁹ Maayo pa ang yanong tawo nga dunay sulugoon kay sa nagpakaaron-ingnon, apan walay gikaon.

¹⁰ Ang mga mananap nga ginalam giamuma sa buotan; apan gikatisgo sa daotan.

¹¹ Ang nagtrabaho sa yuta buhong sa pagkaon, samtang ang wala mag-pakabana walay nahot.

¹² Malaya ang tanom sa daotan, samtang moturok ang sa buotan.

¹³ Mabitik sa kaugalingong bakak ang daotan, apan ang buotan ipahilayo sa katalagman.

¹⁴ Ang maalamon makabaton sa kinaadman sa mga maayong butang; ang matag-usa gantihan sumala sa iyang binuhatan.

¹⁵ Ang buang magtoo sa kaugalingong husto, apan ang buotan maminaw og katarongan. ¹⁶ Ang buang dali kaayong maglagot. Ang aghop maantigong mopalabay sa kapungot.

¹⁷ Ang nagsulti sa kamatuoran makaangkon sa kaangayan; apan ang pangulipas bakak.

¹⁸ Sama sa hait nga pinuti ang dila sa walay pagbati; makaalim ang pinulongan sa makinaadmanon.

¹⁹ Molungtad sa kahangtoran ang pulong nga matinud-anon, samtang daklit lang ang kinutoban sa pulong sa bakakon.

²⁰ Panikas ang gihambin sa kasing-kasing sa malimbongon; kalipay ang gikadalit sa malinawon.

²¹ Walay daotan nga dangatan ang makiangayon, samtang magpatong-patong ang katalagman sa badlongon.

²² Ang wait mga bakakon gikasilagan ni Yahweh. Gikalipay niya ang sa tinuod nagsulti.

²³ Ang maantigo dili magpasiatab og sulti. Ang gamay og grado magpasi-garbo bisag walay kamaohan.

²⁴ Ang kugihan nagkinabuhi nga daw hari. Maulipon ang tapolan.

²⁵ Ang tumang kaguol makapahu-yang sa kabubut-on; ang maayong pulong makalipay sa kaugalingon.

²⁶ Ang tarong maggiya sa iyang isigkaingon, samtang ang masupilon igo lang manglimbong.

²⁷ Walay kuha ang tapolan: bililhong bahandi ang makuha sa nag-antos.

²⁸ Ang makiangayon nagpadulong sa kinabuhing madagayaon, samtang ang tikasan nagpadulong sa kamatayon.

13 ¹ Gidawat sa utokang anak ang tambag sa iyang amahan, apan ang mayubiton dili maminaw og tambag.

² Bunga sa baba nga maayo ang kaayohan nga matagamtaman sa tawo; ang mabudhion kasamok lang ang dad-on.

³ Ang nag-amping sa kinabuhi nagpugong sa kaugalingon pagsulti og daotan.

⁴ Bisag unsaon pagpaningkamot sa tapolan wala siyay makaon, samtang abundag makaon ang kugihan.

⁵ Ang buotan dili bakakon, samtang ang daotan nagbutangbutang ug nagpakaulaw.

⁶ Hatang sa kaangayan ang walay kasalanan, samtang ang sala maghatod sa daotan sa kaalaot.

⁷ Dunay nagpakaaron-ingnon nga kwartahan, apan ang tinuod wala siyay nahot. Ang uban nagpakaaron-ingnon nga pobre, apan sa tinuod sila mga adunahan.

⁸ Ang adunahan dunay kwartang ikagaran-
rantiya sa ilang kinabuhi, samtang ang pobre
wala.

⁹ Ang kahayag sa mga maayong tawo
siga og dan-ag, ang lampara sa daotan
napalong.

¹⁰ Ang kasamok bunga sa kamapahitas-
on, naa sa mapaubsanon ang kamaalamon.

¹¹ Daling mahurot ang bahandi nga gikan
sa panikas, samtang ang hinagoan dugay
nga mapuslan.

¹² Ang kalangan makapaluya sa pag-
laom. Sama sa kahoy nga buhi ang kadao-
gan nga nakab-ot.

¹³ Maalaot ang dili mamati sa sulti;
gantihan ang nagtahod sa kasugon.

¹⁴ Tinubdan sa tubig ang nagtudlo sa ma-
kinaadmanon aron makalikay siya sa mga
lit-ag sa kamatayon.

¹⁵ Ang kahibalo sa maalamon makaang-
kog pabor, samtang ang mabudhion walay
makab-ot nga kaayohan.

¹⁶ Gihunahuna sa buotan ang iyang binu-
hatan; gipasigarbo sa buang ang iyang
daotang binuhatan.

¹⁷ Ang alagad nga daotan maunlod sa
kaalaotan; apan ang alagad nga kasaligan
maghatod og kahupayan.

¹⁸ Ang kahangol ug kaulag magdumili
pagdawat og koreksyon. Ang maayong tawo
mohatag og bili kon siya badlongon.

¹⁹ Tam-is sa kalag ang pangandoy nga
matuman, magdumili ang buangbuang pag-
talikod sa daotan.

²⁰ Pakig-uban sa makinaadmanon ug sa
kahibalo ikaw sab makabaton, pakigsandu-
rot sa buangbuang ug ikaw sab makwang-
gulon.

²¹ Kapakyasan ang mahiagoman sa ma-
kasasala, apan ang tarong makaangkon sa
maayong kaugmaon.

²² Ang maayong tawo naghatag og kabilin
sa iyang mga apo. Ang bahandi sa ma-
kasasala giandam alang sa mga buotan.

²³ Ang yuta nga giugmad sa kabos mamu-
nga og daghan, apan daghan ang nahiaogom
sa kamatayon tungod sa walay kaangayan.

²⁴ Ang amahan nga dili modisiplina sa
anak walay pagpangga. Kanunayng modisi-
plina ang amahan nga mapinangaon.

²⁵ Busog kanunay ang buotan, apan ang
daotan kanunayng makulangan ang tiyan.

14 ¹ Ang kahibalo makapatindog sa iyang
balay. Ang kabuang sa kaugalingon
makaguba sa balay.

² Ang nagpuyo sa katarong dunay kahad-
lok ni Yahweh. Mahadlok ug molikay niya
ang daotan.

³ Ang sulti sa hungog daw kahoy nga
ikabunal sa iyang likod. Ang sulti sa maki-
naadmanon kaniya manalipod.

⁴ Kon walay baka nga modaro, walay
sulod ang kamalig. Sa kusog sa baka daghan
ang maani.

⁵ Dili kaantigong mamakak ang tinuod
nga saksi. Ang dili tinuod magpatakag sulti.

⁶ Ang mga mabiyabiyan mangita sa
kinaadman, apan dili makakita. Ang maki-
naadmanon daling makasabot.

⁷ Likayi ang tawong daotan. Gikan sa ma-
alamon makuha ang kinaadman.

⁸ Ang mga makinaadmanon yano ang
panglihuklihok. Ang mga daotan dagkong
mangingilad.

⁹ Gikasilagan sa Diyos ang mga daotan,
gikahimut-an ang mga buotan.

¹⁰ Ang lumong kasingkasing maantigong
modawat sa kapakyasan, walay langyaw
nga makaambit sa iyang kalipay.

¹¹ Maguba ang balay sa mga daotan, apan
lig-on ang tolda sa mga buotan.

¹² May nagtoo nga tarong ang iyang gia-
gian, apan ang kinatumyan ini kamatayon.

¹³ Bisan sa mga hudyaka naa ang kaguol
sa kasingkasing, ang sangkoanan sa tanang
kalipay pagbangotan.

¹⁴ Ang tikasan moani sa iyang tanom,
apan unhan siya sa buotan.

¹⁵ Ang walay alamag daling patoohon,
samtang mainampingon sa buhat ang kal-
ma.

¹⁶ Ang makinaadmanon mainampingon
ug kaantigong molikay sa buhat nga daotan,
apan ang hambogiro ug tikasan ganahang
magbuhat og daotan.

¹⁷ Ang masuk-anon dali kaayong maka-
himog dili maayo. Gikasilagan ni sa mga
buotan.

¹⁸ Ang mga buangbuang mapakyas. Ang
makinaadmanon kadungagan sa kahibalo.

¹⁹ Ang mga buotan yukboan sa mga da-
otan sa ilang atubangan, apan ang mga
buangbuang kutob lang sa pultahan sa mga
buotan.

²⁰ Inayran ang kabos bisan sa iyang isig-
kakabos, apan ang adunahan daghag kahi-
galaan.

²¹ Nakasala ang namintaha, bulahan ang
masinabntonon sa kawad-on sa iyang isigkai-
ngon.

²² Wala bay daotan nga mahitabo sa nag-
hunahunag daotan? Dili ba, ang kamaayo ug
kamatindud-anon ila sa nagtahan sa kauga-
lingon sa pagbuhat og maayo?

²³ Dunay maaning kaayohan ang kugi-
han, apan kapakyasan alang sa tapolan.

²⁴ Purongpurong sa makinaadmanon ang
iyang kaalam, apan sa mga walay alamag
daw talinis nga tunok.

²⁵ Magluwas sa kinabuhi ang matindud-
anong saksi, apan ang bakakon maghunos
ini.

²⁶ Diha ni Yahweh naa ang pagsalig ug kamahadlok. Diha niya ang tanang tawo mopasilong.

²⁷ Tororan sa kinabuhi ang kahadlok ni Yahweh nga makalikay sa laang sa kamatayon.

²⁸ Ang kabantog sa hari naa sa gidaghanon sa nasod nga iyang gidumala, kaalaot sa prinsipeng ang kawalay gin-sakpan.

²⁹ Ang masinabtonon dili masuk-anon, apan ang walay pailob magpakita dayon sa kaisog.

³⁰ Naghatag og kinabuhi sa lawas ang malinawong kasingkasing, apan ang masuk-anon maghatag og kadaot sa kabukogon.

³¹ Ang pagdaugdaog sa mga kabos pagtampalas sa Ginoo. Ang kamaluluy-on sa kabos pagdayeg niya.

³² Ang walay puangod gipukan sa daotan binuhatan, apan ang tarong makakaplag og pinuy-anan sa iyang kaayohan.

³³ Anaa sa masinabtonon ang makinaadmanon nga dili makaplagan sa kasingkasing sa buang.

³⁴ Tungod sa hustisya ang nasod magkahiusa. Mag-antos ang bisag unsang lungsod tungod sa pagpakasala sa mga pangulo.

³⁵ Gikahimut-an sa hari ang alagad nga may kahibalo, gikasilagan ang mga buangbuang.

15 ¹ Ang hinay nga pagkasulti makapahupay sa kalagot. Makapasuko ang sulti nga walay hinungdan.

² Nagsulti sa kinaadman ang dila sa maalamon; apan sa mga buangbuang ang pulong nga mabati pulos binuang.

³ Ang mata ni Yahweh nakatutok sa tanan; apan ang daotan ug maayo iyang gibantayan.

⁴ Kahoy sa kinabuhi ang dilang mahigugmaon; apan makadunot sa kaugalingon ang dilang malinglahon.

⁵ Gibugalbugalan sa mga buangbuang ang tambag sa ilang amahan; apan ang mga naminaw nakabaton og kalinaw.

⁶ Madagayaon ang pinuy-anan sa tarong; apan kaalaot ang dangatan sa buangbuang.

⁷ Nagsabwag og kinaadman ang ngabil sa maalamon; apan ang panghunahuna sa buang walay kagawasan.

⁸ Gikaligutgotan ni Yahweh ang halad sa tigpakaaron-ingnon; apan ang pag-ampo sa matinud-anon, bilihon.

⁹ Gikaligutgotan ni Yahweh ang binuhatan sa daotan; apan gimahal ang nangitag kaayohan.

¹⁰ Lisod tarongon ang masupilon; apan ang walay pulos nga balaodnon mamatay lang dayon.

¹¹ Bisan gani ang Dapit sa Kamatayon abli sa atubangan ni Yahweh, unsa pa kaha ang kasingkasing sa tawo.

¹² Dili gustong libakon ang libakero; mao nga dili siya gusto nga modulo sa maalamon.

¹³ Makapasanan sa nawong ang kasingkasing nga malipayon; ang magul-anon makapaluya sa kalag.

¹⁴ Nangandoy sa kahibalo ang kasingkasing sa makinaadmanon. Nabusog sa mga binuang ang kasingkasing sa daotan.

¹⁵ Dili maayo ang tanang adlaw sa mga nag-antos, apan magsaulog kanunay ang kasingkasing nga malipayon.

¹⁶ Maayo pa ang kabos nga may kahadlok ni Yahweh kay sa adunahan, kasamok kanunay ang naa sa iyang kiliran.

¹⁷ Maayo pa nga magkaon og pulos utlan, apan puno sa pagmahal kay sa mokaog pulos karne sa baka, apan kasilag ang kanunay nga kauban.

¹⁸ Ang masuk-anon daling makakitag away. Ang maayo magpuyo sa kalinaw.

¹⁹ Tunokon ang dalan sa mga tapolan. Sa mga kugihan luag ang agianan.

²⁰ Kalipay sa amahan ang anak nga makinaadmanon; apan kaguol sa inahan ang anak nga masupilon.

²¹ Ikalipay sa walay buot ang mga binuang; apan ang masinabtonon maglakaw sa katarong.

²² Mapakyas ang mga pangandoy kon dili planohon. Dunay makab-ot ang tawong maminaw og tambag.

²³ Gikahimut-an sa tawo ang hustong tubag. Ang pulong nga maayo gikahimut-an pag-ayo.

²⁴ Sa maalamon ang iyang kinabuhi padulong sa taas, maluwas siya sa dapit sa kamatayon.

²⁵ Giguba ni Yahweh ang balay sa palabilihon. Ang utlanan sa kayutaan sa mga syudad iyang gilig-on.

²⁶ Gikaligutgotan ni Yahweh ang daotan nga sugyot. Gikahimut-an niya ang maayong mga pulong.

²⁷ Nagguba sa kaugalingong pinuy-anan ang mananapaw. Ang nasilag sa suberono nagkinabuhi og tarong.

²⁸ Kon mosulti ang makinaadmanon gihunahuna niyang daan. Ang ngil-ad nga sulti mabati taliwala sa mga buangbuang.

²⁹ Gisalikway ni Yahweh ang mga daotan; apan gidungog ang pag-ampo sa mga buotan.

³⁰ Makalipay sa dughan ang mabinatong pagtagad. Ang maayong balita makahatag og bag-ong kusog.

³¹ Ang maminaw sa mga tambag maalamon.

³² Ang motalikod ini nagdaugdaog sa kaugalingon. Nakaangkon og kahibalo ang maminaw sa tambag.

³³ Ang kahadlok ni Yahweh tunghaan sa kahibalo; ang kaaghop nag-una sa pagdayeg.

16 ¹ Ang pagplano naa sa tawo. Apan naa ni Yahweh ang paghukom.

² Sa tan-aw sa tawo maayo ang tanan niyang gibuhat, apan si Yahweh ang nagtimbang sa kasingkasing.

³ Isalig ni Yahweh ang imong buluhaton ug ang tanan mong gitinguha magmalampon.

⁴ Ang tanang gibuhat ni Yahweh dunay katuyoan, bisan ang gikatakadang adlaw sa pagsilot sa mga daotan.

⁵ Ang hambogiro gikasilagan ni Yahweh; iya siyang gisilotan.

⁶ Sa kahadlok gibiyaaan ang kadaotan ug tungod sa gibuhat nga kaayohan pasayloon ang kasal-anan.

⁷ Kon gikahimut-an ni Yahweh ang binuhatan sa tawo iya ning tabangan bisan pa ang mga kaaway.

⁸ Walay bale kon gamay ang imong kinitaan kay sa dako nga tinikasan.

⁹ Gipangandoy sa kasingkasing ang hustong dalan; apan si Yahweh ang nagpalig-on sa mga lakang.

¹⁰ Ang tinuod nga pulong naggikan sa hari. Ayawg supak sa iyang gusto.

¹¹ Anaa ni Yahweh ang sukod ug ang sukdanan; ang tanang pabug-at iyang binuhat.

¹² Gikaligutgotan ang hari nga nagbuhat og daotan, sa iyang trono nakasandig ang katarongan.

¹³ Gikahimut-an sa hari ang nagsulti sa kaangayan; nalipay siya sa nagsulti sa kamatuoran.

¹⁴ Ang kasuko sa hari magdalag kamatayon; apan nasayod ang maalamon unsaon siya pag-alam-alam.

¹⁵ Ang sanag nga nawong sa hari naghatag og kinabuhi; sama sa ulan, nagtubod ang iyang kaayo.

¹⁶ Mas maayo pag makabaton og kaalam kay sa bulawan; salabotan kay sa plata.

¹⁷ Ang dalan sa matitud-anon sukwahi sa daotan. Ang nag-amping sa iyang lakang, nag-amping sa iyang kinabuhi.

¹⁸ Nag-una ang garbo sa kadaotan; ang kamapahitas-on sa pagkapukan.

¹⁹ Maayo pang magpakiluoy sa kabos kay sa makigbahin sa tinikasan sa malupigon.

²⁰ Ang naminaw sa pulong nagmalipayon. Ang misalig ni Yahweh mabulahan.

²¹ Gitawag nga maalamon ang daling makasabot. Naghatag og kahibalo ang kahapsay sa sinultihan.

²² Ang kaalam tinubdan sa kinabuhi alang sa naghupot ini; ang kabuang, silot sa mga hungog.

²³ Giampingan sa maalamon ang iyang pagpanulti aron maepektibo ang iyang mga pulong.

²⁴ Ang pulong nga maayo sama sa dugus, tam-is tagamtamon ug sa lawas makalig-on.

²⁵ May dalan nga kon tan-awon tarong, apan sa tumoy diay kamatayon.

²⁶ Nagtrabaho ang timawa alang sa kapitalista; gipatrabaho siya bisag ang tiyan gutom na.

²⁷ Naghunahunag daotan ang mangingilad. Bisan gani ang iyang mga pulong daw kalayo nga migawas sa iyang baba.

²⁸ Nagsabwag og kasamok ang daotan, tungod ini ang managhigalaay nanag-away.

²⁹ Ang daotan nagdani sa uban aron dad-on sa dalan nga way hinungdan.

³⁰ Ang pagtabon sa mata ug pagtak-om sa baba sa panikas ug pamintaha, dakong sala.

³¹ Purongpurong sa kadungganan ang mga oban; maangkon ni sa minatarong nga panginabuhian.

³² Mas maayo pa kay sa bayani ang mairantosan; labaw nga gamhanan ang maantigong mopugong sa kaugalingon kay sa mangilog og nasod.

³³ Gisabwag ang kapalaran, apan naa ni Yahweh ang katumanan.

17 ¹ Maayo pang magkaon kag dugmok nga dunay kalinaw kay sa balay nga buhong sa tanan, apan naa ang kasamok.

² Danihon sa limbongan nga sulugon ang anak sa iyang agalon, ug makigtunga siya sa kabilin sa managsoon.

³ May pugon nga mopalunsay sa plata ug bulawan; apan si Yahweh ang mopalunsay sa balatian.

⁴ Ang bakakon paminawon sa malimbongon; ug maminaw sa dilang malimbongon ang bakakon.

⁵ Ang nagbiaybiay sa kabos nagbiaybiay sab sa labawng Makagagahom, silotan ang bisag kinsa nga mokatawa sa mga kabos.

⁶ Garbo sa apohan ang iyang apo; ug kadunggan sa mga anak ang ginikanan.

⁷ Dili angay sa hungog ang lumong sinultihan; ug labaw pang dili angay ang hinambog nga sulti sa prinsipe.

⁸ Ang regalo sama sa katingalahang bato, magmalamposon ang maghatag ini asa siya moadto.

⁹ Ang pagtabon sa sayop makalig-on sa relasyon, apan ang pagbutyag ini makabungkag sa panaghigalaay.

¹⁰ Mas bililhon sa masinaboton ang pagbadlong kay sa usa ka gatos ka kastigo nga ipahamtang sa masupilon.

¹¹ Walay laing gitinguha ang daotan kon dili ang kagubot; padad-an siya og bangis nga sinugo.

¹² Mas maayo pang atubangon ang inahan nga oso nga nawad-ag anak kay sa buangbuang nga nagbuhay og daotan.

¹³ Kon baslan sa tawo og kaayo ang daotan, ang kadaotan sa iyang panimalay dili mapuo.

¹⁴ Samag bul-og sa tubig ang sinugdan sa panagbingkil. Busa, likay daan sa wala pa magsugod ang panaglalis.

¹⁵ Ang motabon sa sad-an ug ang molutos sa dili sad-an, ni Yahweh pareho silang gikasilagan.

¹⁶ Unsay kapuslanan sa kwarta sa kamot sa tikasan? Unsaon niya pagpalit sa kinadman?

¹⁷ Ang higala magpabiling higala; mahimo siyang igsoon panahon sa katalagman ug kawad-on.

¹⁸ Walay buot ang mohimo og daghang panaad ug mopyansa sa iyang silingan.

¹⁹ Ganahan og gubot ang masalaypon; daling masugamak ang mapasigarbohon.

²⁰ Ang way baroganan dili magmalipayan; nanglipaghong ang tigpakaaron-ingnon.

²¹ Kapakyasan sa amahan ang anak nga buang; walay kalipay ang makabatog anak nga masupilon.

²² Makapalig-on sa lawas ang kasingkasing nga malipayon; ang kalag nga kulang sa pagmaya, sa mga bukog makalaya.

²³ Modawat og suborno ang mga daotan aron pagtuis sa kamatuoran.

²⁴ Nagtutok sa kaangayan ang mata sa masinaboton, samtang ang panan-aw sa hungog walay tumong.

²⁵ Tulubagon sa amahan ang anak niyang buang ug kaguol sa inahan nga nagpakatawo ini.

²⁶ Dili makataronganon nga pamultahon ang tarong; dili angayan nga bunalan ang dungganon.

²⁷ Utokan ang tawo nga nag-amping sa iyang pulong; usa ka edukado ang maantigong magmatngon.

²⁸ Bisan ang hungog nga hilomon maa-laan nga maalamon; makinaadmanon ang tawo kansang ngabil nagtak-om.

18 ¹ Ang tawong mag-inusara sa kaugalingon, naghunahuna lang sa kaugalingong panginahanglanon; ikasuko niya ang panambag sa isigkaingon.

² Ang hungog dili gustong mosabot, mas gusto niyang ipahayag ang naa sa kaugalingon.

³ Pag-abot sa daotan motungha sab ang kaalaot; ug ang pagkapukan sa kadungganon sundan og kaulaw.

⁴ Sama sa tubig nga lawom ang mga pulong sa tawo; tuboran sa kaalam ang nagbusagak nga tubig.

⁵ Dili maayo ang pagdapig sa daotan ug ang paghikaw sa hustisya sa walay kasalanan.

⁶ Ang sinultihan sa hungog maghatag og kasamok. Ang iyang mga sulti nagdalag kagubot.

⁷ Ang hungog maalaot sa kaugalingong baba; mabitik sa kaugalingong ngabil ang iyang kinabuhi.

⁸ Tam-is sa baba sa tsismoso ang iyang mga pulong, mokuyanap ni hangtod sa iyang tiyan.

⁹ Ang nagpahunong sa trabaho, walay hinungdan.

¹⁰ Ang ngalan ni Yahweh lig-ong tore; dangpanan ni ug kaluwasan sa mga hamili.

¹¹ Ang bahandi sa adunahan ilang kaluwasan; sama sa taas nga paril nga iyang katagoan.

¹² Ang garbo sa tawo naa sa kasingkasing. Kinahanglan nga magpaubos ka una pasidunggan.

¹³ Gisugo ang pagpakiglantogi sa way pagpamati; ang kaulawan mahimong sangpotanan ining tanan.

¹⁴ Ang lig-og balatian makaantos sa kasakitan; ug kinsa man ang makaagwanta kon ang kalag luya?

¹⁵ Ang ulo nga utokan makabaton og kinadman; ang dalunggan sa may salabotan nangitag kaalam.

¹⁶ Naghatag og agianan sa tawo ang iyang gasa ug makapaduol niya sa mga kusgan ug gamhanan.

¹⁷ Sa sinugdan husto ang unang misumbong sa kaso; hangtod nga miabot ang iyang kaaway ug isang-at na ni sa hukmanan.

¹⁸ Makasulbad sa panaglalis ang ripa nga maghukom sa magkaatbang nga kontra.

¹⁹ Sama sa lig-ong paril ang managsoon nga dinaugdaog; apan ang panagbingkil sama sa trangka sa palasyo nga dili matarog.

²⁰ Ang gikan sa baba nga pagkaon maka-busog sa tiyan. Makalagsik sa tawo kon siya busog.

²¹ Ang dila gamhanan sa kamatayon ug sa kinabuhi; ang hilig mosulti makatagam-tam sa bunga ini.

²² Kalipay sa bana ang iyang asawa; gasa siya ni Yahweh alang niya.

²³ Nagpakiluoy ang kabos; kapintas sa adunahan ang gibalos.

²⁴ Dunay higala nga magdala kanimo sa kaalaotan; apan dunay uban nga labaw pa gani sa igsoon.

19 ¹ Mas maayo pa ang kabos nga nag-pakabuhi nga dungganan, kay sa bu-ang ug malaw-ayg sinulitihan.

² Makadaot sa tawo ang dili pagpamalan-dong; ug magdalidali mosangko nga nasukwahi.

³ Nawad-an ang tawo sa kahigayonan tungod sa kabuang, apan si Yahweh ang iyang pasanginlan.

⁴ Ang kahigalaan sa dato modaghan; apan ang mga kabos bisan sa higala nawad-an.

⁵ Ang mga bakakong saksi hayan silotan, kay dili pasayloon ang tawong bakakon.

⁶ Daghan ang nakigsuod sa dungganan, ang tanan higala sa adunahan.

⁷ Ang kabos gikasilagan sa tanan niyang kaigsoonan, mas daghan sa iyang mga higala ang nagpahilayo niya.

⁸ Nahigugma sa kaugalingon ang nakaangkog panabot; malipayon ang nag-hatag og bili sa iyang kaalam.

⁹ Ang saksing bakakon hayan silotan, ang bakakon nabalhog sa kaalaot.

¹⁰ Ang hungog walay angayng ipasigarbo; labi pang dili angay nga magmando sa mga prinsipe ang ulipon.

¹¹ Makaayo sa tawo kon siya masina-boton; kadungganan niya ang kamapasay-loon.

¹² Sama sa ngulob sa liyon ang kapungot sa hari, ug sama sa yamog sa sagbot ang iyang kaluoy.

¹³ Ang anak nga hungog makadaot sa amahan; daw tinulo sa tubig ang asawang tagawtan.

¹⁴ Ang balay ug bahandi mapanunod sa ginikanan, apan si Yahweh lang ang maka-hatag og asawang buotan.

¹⁵ Ang tapolan hingatulgon, ang mapasa-garon gulotmon.

¹⁶ Nag-amping sa kinabuhi ang nagsunod sa kasugoan, mamatay siya kansang kina-buhi gipasipad-an.

¹⁷ Ang matinabangon sa timawa nagpa-utang ni Yahweh nga mobalos sa maayong binuhatan.

¹⁸ Pantona ang imong anak samtang duna pay higayon kay basig ikay basolon sa iyang kamatayon.

¹⁹ Pabayron ang tawo nga naghimog kala-pasan, kon pasagdan, mousab lang gihapon.

²⁰ Paminaw sa tambag ug dawat sa pagtulun-an ug mamahimo kang maalamon sa kaulahian.

²¹ Ang utok sa tawo puno sa laraw, apan ang kang Yahweh ang matuman.

²² Ang kaayo makapadani; mas maayo ang kabos kay sa bakakon.

²³ Naghatag og kinabuhi ang paghigugma kang Yahweh. Malipayon ka ug walay kahad-lok.

²⁴ Ang tapolan mamupho og kan-on sa pinggan, apan ang iyang baba dili masudlan.

²⁵ Silotan ang alisto aron magmatngon ang way alamag; pitolon ang masinaboton ug ang katarongan iyang paminawon.

²⁶ Makaulaw ug lampingan ang anak nga mohingilin sa iyang inahan.

²⁷ Anak, pamati sa pagtulun-an ug ayawg simang sa mga pulong sa makinaadmanon.

²⁸ Ang katarongan gibale wala sa saksing tikasan; ang baba sa tampalasan motulon sa kahiwan.

²⁹ Giandam nang daan ang silot sa mga bakakon; ang latigo alang sa likod sa mga hungog.

20 ¹ Gumikan sa bino ang kabastos sa tawo, ug ang hambog gumikan sa ilimnog makahubog; walay maayong-laki tungod ini.

² Ang kasuko sa hari daw ngulob sa liyon. Mamilikog ang imong kinabuhi kon siya imong suk-on.

³ Maayo ang molikay sa away. Hungog ang dili makapugong sa kaugalingon.

⁴ Miagi na ang tinglarag sa dahon, apan ang tapolan wala pa makabugwal sa iyang umahan; pag-abot sa ting-ani wala siyay makuha.

⁵ Ang hunahuna sa tawo sama sa lalom nga tubig, kinahanglan sandokon sa pana-bot.

⁶ Daghan ang gitooohan nga buotan, apan asa man makaplagaan ang kasaligan?

⁷ Ang makataronganon nagsubay sa hustisya, bulahan ang anak nga magsunod niya.

⁸ Sa usa lang ka tan-aw mahibaloan dayon sa hari nga maghukom ang nagbuhat og daotan.

⁹ Kinsay makaingon: "Gihinloan ko ang akong kasingkasing; wala na koy kasalan-an?"

¹⁰ Gikasilagan ni Yahweh ang limbongan nga timbangan ug taksanan.

¹¹ Maila ang bata sa iyang binuhatan kon kini matinud-anon ba o makataronganon.

¹² Si Yahweh ang naghimo sa dalunggan nga makadungog ug sa mata nga makakita.

¹³ Ayaw pagsigig katulog tingalig mag-kalisod ka; bukha ang imong mata aron makakaon ka.

¹⁴ “Bati ang tinda, bati,” miingon ang pumapalit; apan kon makahangyo, kusog nga modayeg.

¹⁵ May perlas ka man o bulawan, ang pinakabilihong hiyas mao ang kinaadman nga sa ngabil maggikan.

¹⁶ Kuhaa ang iyang sinina kay ang langyaw ang iyang gilaban; kuhaa ni ug ihatag sa dili mo kaila.

¹⁷ Lami kan-on ang pan nga kinawat, apan sa kaulahian matagamtaman mo ang balas sa imong tutunlan.

¹⁸ Tungod sa tambag namugna ang mga plano; busa, pakigsangka ginamit ang pamaagi nga maayo.

¹⁹ Ang tsismis magbutyag sa tinagoan, likayi ang mga tawo nga dili kasaligan.

²⁰ Ang magpasipala sa ginikanan kawad-an og iwag panahon sa tumang kangitngit.

²¹ Ang kadaogan nga nakuha sa kasayon, sa kaulahian panalanginan.

²² Ayawg ingon: “Manimalos ko.” Salig ni Yahweh kay moluwas siya nimo.

²³ Supak si Yahweh sa limbongang timbangan, busa, dili maayo nga kini imong hup-tan.

²⁴ Gipangulohan ni Yahweh ang atong mga lakang, ug kinsay nasayod sa iyang padulongan?

²⁵ Kong mosaad ka kang Yahweh ayaw pagdali, basig sa kaulahian magbasol ka.

²⁶ Giayag sa hari nga maalamon ang mga daotan, ug sa batong galingan iyang palig-dan.

²⁷ Ang tanlag sa tawo iwag ni Yahweh nga mosiksik sa tinagoang bahin sa kasing-kasing.

²⁸ Ang kamatinud-anon ug ang kaayo panalipod sa hari; ang maglilig-on sa iyang trono mao ang maayo niyang gawi.

²⁹ Ang kusog sa kabatan-onan ilang kandunganan; ang sa mga tigulang, ang ilang oban.

³⁰ Ang samad nga nagdugo makahugas sa sala, ang kalag mamaayo sa hampak sa bunal.

21 ¹ Sa kamot ni Yahweh, ang kasing-kasing sa hari daw tubig nga midagay-day, mabalhinbalhin sa bisag asa nga iyang gusto.

² Alang sa tawo maayo ang tanan niyang binuhatan, apan si Yahweh ang motimbang ining tanan.

³ Alang ni Yahweh, labawng makapahimuo ang maayong binuhatan kay sa bisag unsang gasa.

⁴ Kon ang imong mata makasala kuhaa ni aron dili makaiwag sa kasingkasing mong makasasala.

⁵ Mosangpot sa kaharuhay ang mga tinguha sa makugihon, ug ang madalidalion sa kakabos padulong.

⁶ Walay pulos ang kadato kon kini makuha ni nimo sa limbong; ang bahandi dili nimo madala sa imong kamatayon.

⁷ Gianod sa iyang kabangis ang daotan, kay nagdumili siya paghimo sa katarongan.

⁸ Likuliko ang dalan sa mga daotan, tul-id ang agianan sa mga buotan.

⁹ Maayo pang magpuyo sa suok sa koral kay sa harianong balay uban sa babayeng palaaway.

¹⁰ Ang tuyo sa daotan pulos binuang; dili makalikay niya ang iyang isigkatawo.

¹¹ Kon silotan ang mapahitas-on, makakuhag kahibalo wala alamag; kon tudloan ang utokan molambo ang iyang kaalam.

¹² Naniid ang tarong sa balay sa daotan ug iya ning itumpawak sa kaalaot.

¹³ Ang nagpabungobungol sa inagulo sa mga kabos, dili usab panumbalingon kon siya nay mag-antos.

¹⁴ Makahupay sa kasuko ang gasa nga nindot; ang suborno makatibway sa kapungot.

¹⁵ Gikalipay sa mga tarong ang pagtunhay sa hustisya; makapangurog sab ang nagbuhat sa daotan.

¹⁶ Mopahulay sa lubnganan sa mga patay ang misimang sa dalan sa katarong.

¹⁷ Magkalisudlisod ang ganahan kanunay og lulinghayaw; dili madato ang hilig sa bino ug pahumot.

¹⁸ Ang daotan magbayad sa makataronganon; ang mabudhion, sa tarong.

¹⁹ Maayo pang magpuyo sa kamingawan kay sa makig-ubayan sa babaye nga hinugo ug palaaway.

²⁰ Dunay lana ug bahandi ang balay sa maalamon – mga butang nga giusik-usikan sa mga buang.

²¹ Ang nangitag hustisya ug kaluoy makakaplag og kinabuhi, kaharuhay ug kadungangan.

²² Nabihag sa maalamon ang syudad sa mga manggugubat ug gitumpag ang kota nga ilang gisaligan.

²³ Ang nag-amping sa sinultihan makalikay sa kabalaka.

²⁴ “Mapahitas-on” ang tawag sa tawo nga mapalabilabihon ug puno sa hambog.

²⁵ Ang mga pangandoy sa tapolan magdala sa kamatayon kay dili siya gusto nga mahago ang iyang kamot. ²⁶ Sa tibuk adlaw siya mangandoy, apan mohatag ang tarong sa walay ukon-ukon.

²⁷ Gikaligutgotan ang halad sa daotan, ilabi na kon dunay daotang hinungdan.

²⁸ Puohon ang mga saksing bakakon; apan hatagay higayon nga makasulti ang naminaw nga maalamon.

²⁹ Ang daotan naningkamot pagpakaaron-ingnon nga lig-on; samtang gilig-on sa matinud-anon ang iyang agianan.

³⁰ Walay kinaadman, kaalam o tambag nga makalusot sa hukom ni Yahweh.

³¹ Giandam ang kabayo sa adlaw sa pangsangka, apan naggikan ni Yahweh ang kadaogan.

22 ¹ Ang maayong pangalan labaw kabilihon sa dakong katigayonan; mas mahinungdanon kay sa plata ug bulawan.

² Pareho ang dato ug pobre; pareho silang binuhat ni Yahweh.

³ Nakit-an sa maalamon ang uma-abot nga kaulawan busa, iya ning gilikayan; nagpatuyang sab ang way alamag ug nabanlod sa kaalaot.

⁴ Ang bahandi, dungog ug kinabuhi dakong gasa nga gihatag ni Yahweh sa mapabsanan.

⁵ Tunok ug lit-ag ang naa sa agianan sa daotan; ang nag-amping sa iyang kinabuhi molikay sa maong agianan.

⁶ Tudloan ang bata sa dalan nga angayng agian; aron kon matigulang na dili niya hikalimtan.

⁷ Naghari sa mga kabos ang mga dato. Ang nangutang ulipon sa nagpautang.

⁸ Ang nagsabod og daotang binhi mag-ani og kadaotan; maalaot siya sa kaugalingong kadaotan.

⁹ Panalanginan ang maluluy-on kay iyang gibahinan og pagkaon ang gigutom.

¹⁰ Isalikway ang mapahitas-on sa ingon mawala ang kasamok; mahuman na ang pag-away ug pagbiaybiay.

¹¹ Gimahal ni Yahweh ang may hinlo nga kasingkasing; higala sa hari ang nagsulti sa kaaghop.

¹² Panalipdan ni Yahweh ang maalamon; dili niya toohan ang bakakon.

¹³ Ang sulti sa mga tapolan: “Dunay liyon sa gawas! Tingalig mamatay ko sa kadalanan.”

¹⁴ Daw lawom nga bangag ang baba sa babaye nga mananapaw; ihulog dinha ang gi-kaligotgotan ni Yahweh.

¹⁵ Kinaiya sa kasingkasing sa bata ang pagkahungog, apan katudloan pa ni.

¹⁶ Kon daugdaogon nimo ang kabos, kini makapatubo niya; kon manghatag ka sa dato, naghaguhago ka lang.

Ang mga panultihon sa maalamon

¹⁷ Paminawa ang akong mga pulong ug ibutang sa imong kasingkasing aron makatongan; ¹⁸ kay malipay ka pag-amping ini sa imong kaugalingon aron maandam kanunay ang imong ngabil pagbungat ini.

¹⁹ Gusto kong tudloan ka aron mosalig ka ni Yahweh. ²⁰ Dili ba, gisulat ko man alang nimo ang 30 ka kapitulo sa mga tambag ug kinaadman; ²¹ aron maila nimo ang kamatuoran ug matubag sa husto ang nagsugo nimo?

²² Ayawg ilogi ang nagkalisod kay siya kabos, o isumbong sa hukmanan ang timawa; ²³ kay labanan ni Yahweh ang ilang katungod ug puohon ang magdaugdaog nila.

²⁴ Ayaw pakighigala sa init og ulo ni pakig-uban sa suk-anon, ²⁵ tingalig maka-kat-on ka sa ilang hiving binuhatan ug mabitik sa kaugalingong lit-ag.

²⁶ Dili maayo nga mahisama ka sa tigpantanto; ²⁷ kay tingalig wala ka nay ikabayad, unya kuhaon nilag apil ang imong higdananan.

²⁸ Ayawg hilabti ang mga daang mohon sa mga utlanan nga gibutang sa inyong katigulangan.

²⁹ Nakakita ka bag tawo nga batid sa iyang buluhaton? Nag-alagad siya sa mga hari, dili sa mga dili inila.

23 ¹ Kon makigsalo ka sa dungganan, hunahunaa kinsa ang imong gikaatubang. ² Kon dad-on nimo ang imong kagustohan, pagbutang og kutsilyo sa imong tutonlan. ³ Ayaw kaibgi ang lami niyang pagkaon kay kana mahayloon.

⁴ Ayaw paghago pag-ayo aron maadunahan; isalikway ni sa imong galamhan. ⁵ Nagpakislap pa gani ka sa katigayonan, kini kalit nga nahanaw ug dili na makit-an; nakalupad sama sa agila nga pak-an.

⁶ Ayaw pakigsalo sa daotan; ayaw pangandoy sa pagkaon niyang lamian, ⁷ kay sama ni sa buhok sa imong tutonlan. “Kaon ug inom!” moingon siya nimo, apan lain ang gihambin sa iyang dughan. ⁸ Iluwa ang imong gikaon, aron dili mausik ang maayo mong mga pulong.

⁹ Ayaw pakigsulti sa hungog; kay bugalbugalan lang niya ang tinarong nga pulong.

¹⁰ Ayawg bag-oha ang karaang utlanan; ni iloga ang kayutaan sa ilo; ¹¹ kay kusgan ang ilang tigpanalipod; panalipdan niya ang ilang katungod kontra nimo.

¹² Ibutang ang imong kasingkasing sa pagtulun-an ug ang imong dalunggan sa mga pulong sa kinaadman.

¹³ Ayaw pugngi ang pagpanton sa bata; dili pa siya mamatay sa bunal. ¹⁴ Kon bunalan mo siya imong maluwas ang iyang kinabuhi sa kamatayon.

¹⁵ Anak ko, kon maalamon ang imong kasingkasing, ikalipay sab ni sa akong kasingkasing. ¹⁶ Ang akong kalag magmalipayon kon litukon mo ang mga pulong nga dalayegon.

¹⁷ Ayaw kasinahi ang makasasala kondili, kahadloki si Yahweh, adlaw-adlaw; ¹⁸ kay maangkan mo ang imong kaugamaan ug ang paglaom dili mahanaw.

¹⁹ Hinaot nga maminaw ka, anak ko, aron mahimo kang maalamon; ipahiuyon ang imong kasingkasing sa dalan nga tarong.

²⁰ Ayaw pakighugoyhugoy sa mga palahubog ni sa mga dagkog kaon, ²¹ kay sila mga hangol ug sirok, magkagidlay sa sapot ug mawad-ag nahot.

²² Paminawa ang imong amahan nga sa imong kinabuhi imong giutangan. Ayaw daugdaoga ang imong inahan panahon sa iyang katigulangon.

²³ Maangkon nimo ang kamatuoran ug ayaw ni ibaligya; maangkon nimo ang kaalam, disiplina ug salabotan.

²⁴ Malipay ang amahan sa anak nga buotan. Malipay ang ginikanan sa mga anak nga maalamon. ²⁵ Mapasigarbohon ang imong inahan ug amahan; nalipay silang nagpahimugso nimo.

²⁶ Anak ko, ihatag kanako ang imong kasingkasing ug sunda ang akong mga lakang. ²⁷ Ang babaye nga puta sama sa lawom nga bangag, ug sama sa pit-os nga atabay ang babayeng way ngalan. ²⁸ Magatang siya sama sa kawatan; daghan ang iyang malingla nga kalalakin-an.

²⁹ Kinsay nagsubo? Kinsay nagbangotan? Kinsay nagsumpaki? Kinsay miabot?

³⁰ Alang sa hinginom, ang moinom nga may sagol nga bino: ³¹ Ayawg tan-aw sa bino: Pagkapula ini, ug nagbulabula sa kopa ug nindot kaayong iyarak!

³² Apan sa kaulahian daw halas ni nga mangagat ug mamaak. ³³ Makakita ang imong mata sa kataw-anang butang ug magsulti ka nga way kahulogan. ³⁴ Mahi-sama ka sa natulong sa barko nga naghigda sa likod sa timon taliwala sa lawod. ³⁵ “Gibunalan ko,” matud nimo, “apan wala ko sakiti.” Ila kong gibunalan, apan wala nako mamatngoni. Kanus-a ko mobangon? Sa gihapon ako moinom.”

24 ¹ Ayaw kasinahi ang daotan, o maghuhuna nga kanila ikaw makig-uban; ² mga kasamok lang ang ilang gihuhuna, kadaotan lang ang ilang hisgotan.

³ Sa kahibalo napatindog ang balay; sa pagsinabtanay mapalig-on ang gambalay. ⁴ Sa kinaadman mapuno ang mga kwarto sa nindot ug mahalon nga mga butang.

⁵ Ang kinaadman labaw kay sa kusog ug ang may kinaadman labaw kay sa kusgan.

⁶ Kon makig-away ka, pagpakitambag una; makaangkon ug kadaogan ang maminaw sa mga tambag.

⁷ Dili matugkad sa hungog ang kaalam; dili siya angayng magpatakag buka sa baba atubangan sa kadaghanan.

⁸ Tawgog yawan-on ang naglaraw og daotan.

⁹ Ang buangbuang walay laing pangandoy kondili ang daotan; angay lang nga kasilagan ug yubiton.

¹⁰ Kon malisoan ka sa pangisip pag-abot sa kapakyasan, sa kusog ikaw mawad-an.

¹¹ Luwasa ang tawong gibitad sa kamatayon, ang gitaral sa hukmanan. ¹² Pagkahuman moingon ka: “Dili namo siya kaila. Apan wala ba makasabot ang nagsusi sa kasingkasing? Nahibaloan ni sa magbalantay sa kalag ug gantihan niya ang matag-usa sumala sa ilang binuhanan.

¹³ Anak ko, kinahanglan nga mokaon ka sa dugos sa putyokan kay lamian ni, tam-is nga tagamtamon sa imong tutonlan. ¹⁴ Ingon sab ini ang kinaadman sulod sa imong kailadman. Kon imong makaplagan, ang maayong kaugmaon imong mabatonan ug ang imong paglaom dili kausikan.

¹⁵ Daotang tawo, ayaw paniid sa balay sa tarong, ayaw samoka ang ilang pagpuyo.

¹⁶ Kay bisag kapito malukapa ang tarong, mobalik ra gihapon siyag bangon; apan ang daotan lupigon sa katarongan.

¹⁷ Ayaw ikalipay ang pagkatumba sa imong kaaway ug dili angayang ikalipay sa imong kasingkasing ang iyang pagkalukapa; ¹⁸ basig makit-an ni ni Yahweh ug dili siya mahimuot ini ug diha nimo mabalhin ang iyang kapungot.

¹⁹ Ayawg kasuko ni kasina sa magbuhat og daotan, ²⁰ kay walay maayong kaugmaon ang daotan ug mapalong na ang suga sa mga buangbuang.

²¹ Anak ko, kahadloki si Yahweh ug ang hari, ug ayaw pakigsuod sa masupilon, ²² kay takulahaw lang moabot ang katalagman, kinsay nasayod sa kadaot nga ilang nahiangoman.

Dugang pang panultihon sa maalamon

²³ Dili maayo sa mga maghuhukom nga mobalibad pagsilot. ²⁴ Sawayon sa katawhan ug kasilagan sa mga nasod ang moingon sa daotan: “Tarong ka.” ²⁵ Apan mapasigarbohon ang mosilot sa daotan: maangkon ang kabulahanan.

²⁶ Ang matinud-anon nga tubag sama sa halok sa ngabil.

²⁷ Humana ang imong trabaho sa gawas, pangandam sa imong trabaho sa uma ug anha pa ipatukod ang imong balay.

²⁸ Ayawg saksi sa imong isigkatawo kon wala kay siguro kay tingalig mabakakon ka.

²⁹ Ayaw pag-ingon: “Buhaton ko kaniya ang gibuhat niya kanako; manimalos ko niya sa iyang gibuhat nako.”

³⁰ Naangon ko ang uma sa tapolan, ang ubasan sa walay kapuslanan. ³¹ Nagkatag sa yuta ang mga tunok ug sagbot, nangaguba ang paril nga bato. ³² Sa akong nakita duna koy nakuhanang pagtulun-an. ³³ Gamayng pagkatulog, daklit nga pagkahinanok ug pagkyugpos sa kamot aron mopahulay, ³⁴ ug naabtan ka sa kalisندان nga sama sa tu-

lisan, ug sa kawad-on nga sama sa tawong armado.

Ang Panultihon ni Solomon

25 ¹ *Kini sab ang panultihon ni Solomon, nga gitigom sa mga sakop ni Hari Ezekias sa Juda.*

² Himaya sa Diyos ang pagtago og mga sikreto, apan halangdon ang hari nga magbutyag ini. ³ Unsa kataas ang langit ug kala-wom ang yuta, mao sab ang kasingkasing sa hari.

⁴ Kuhaa ang hugaw sa plata, ug mosidlak ni. ⁵ Kuhaa sa atubangan sa hari ang daotan ug lig-onan niya ang iyang trono sa kaangayan.

⁶ Ayaw panghambog atubangan sa hari o pag-isip sa kaugalingon sama sa mga dungganan. ⁷ Kay mas maayo nga ikaw dapiton, “dali saka ngari,” kay sa pakaulawan atubangan sa prinsipe.

⁸ Ayaw pagdalidalig pamasangil sa isig-katawo, kay unsa man unya ang imong buhaton kon ang imong pasangil dili mamatud-an?

⁹ Panalipdi ang imong hangyo, apan ayaw ibutyag ang tinagoan sa uban; ¹⁰ tingali unyag makadungog siya ug maulawan ka unya, maguba ang inyong maayong panagkaila.

¹¹ Ang hustong pagkasulit sama sa bulawanong mansanas sa sudlanan nga plata. ¹² Usa ka singsing nga bulawan o mahalong mga alahas nga bulawan – ingon ana ang pagtul-id sa maalamon sa maantigong modawat.

¹³ Sama sa bugnawng nyebe sa ting-ani ang kasaligang sinugo sa nagsugo; gihupay niya ang kalag sa iyang agalon.

¹⁴ Mga dag-om ug hangin, apan walay ulan – ingon sab ana ang tawong nanaad, apan wala matuman.

¹⁵ Sa pag-antos madani ang maghuhukom; makabalig mga bukog ang humok nga dila.

¹⁶ Kon makakita kag dugus sa putyokan kaon, apan ayaw palabi, tingalig mabusog kag maayo, pagkahuman isuka mo ang tanan.

¹⁷ Ayawg sigig duaw sa imong sili-ngan tingali unyag pul-an siya ug ikaw iyang kasilagan.

¹⁸ Bunal, puthaw, sundang o pana nga talinis ingon ana ang mosaksig dili tinuod batok sa isigkatawo.

¹⁹ Sama sa daot nga ngipon ug tiil nga kiang ang imong pagsalig sa traydor panahon sa katalagman.

²⁰ Sama sa paghubo sa kupo sa ting-tugraw ug pagbubo og suka sa samad, ang pagpabati sa mga awit sa nagmasulob-on.

²¹ Pakan-a ug paimna ang imong kaaway kon sila gigutom ug giuhaw, ²² sa ingon gipuno mog nagsigang baga ang iyang ulo ug si Yahweh ray mobalos sa imong kaayo.

²³ Dunay dalang ulan ang habagat, sama sab ana ang bakakon ug nagbilig dagway nga suk-anon.

²⁴ Maayo pang magpuyo sa suok sa kamalig kay sa makig-uban sa babayong suk-anon.

²⁵ Sama sa bugnawng tubig sa uhaw nga tutonlan ang maayong balita nga sa layong nasod naggikan.

²⁶ Sama sa nagkaawop nga tubod ug sa hugawng atabay ang tarong nga nagkurog atubangan sa daotan.

²⁷ Dili maayong mapalabig kaon sa dugus sa putyokan, ni magpalabig tinguha sa kadungganan.

²⁸ Ang tawo nga dili kaantigong mopugong sa kasuko sama sa syudad nga abyerto ug walay panalipod.

26 ¹ *Dili angay sa hungog ang pagdayeg, sama sa nyebe sa ting-init o sa ulan sa ting-ani.*

² Miikyas ang maya, milupad layo sa panon, ingon ana kataphaw ang saad nga walay hinungdan.

³ Alang sa kabayo ang latigo, sa asno ang bukado – ang bunal sab alang sa likod sa hungog.

⁴ Ayaw tubaga ang hungog sa iyang kabuang, tingalig mahisama ka niya.

⁵ Tubaga ang hungog sa iyang kabuang tingalig magtoo siya nga siya maalamon.

⁶ Sama ra sa nagpapatul sa kaugalingong tiil ang tawo nga nagpadala og mensahe pinaagi sa hungog.

⁷ Baliko ang tiil sa bakol, sama sa sinultihan sa hungog.

⁸ Ang nagpasidungog sa hungog sama sa paghikot og bato sa tirador.

⁹ Sama sa tunok sa kamot sa hubog ang sinultihan sa hungog.

¹⁰ Ang mogamit sa hungog sama sa mamana nga mopana sa tanang mangagi.

¹¹ Sama sa iro nga mokaon og balik sa sinuka, mobalik sab ang hungog sa iyang kabuang.

¹² Nakakita ka na bag tawo nga nagpatoo nga siya maalamon? Kasagaran mahitabo ni sa buangbuang.

¹³ Nagpatoo ang tapolan: “Dunay liyon sa agianan! Dunay liyon sa hawanan!”

¹⁴ Motuyok ang pultahan sa bisagra sama sa tapolan sa iyang kama. ¹⁵ Gibutang sa tapolan ang iyang tudlo sa sud-an nga naa sa pinggan, apan naglisod siya paghugit ini sa iyang baba. ¹⁶ Nagtoo ang tapolan nga labaw siyang maalamon kay sa daghang tawo nga iyang tinubagan.

¹⁷ Ang mopalit sa kasamok sa uban mahisama sa tawong nanggunit sa ikog sa iro nga nagdagan.

¹⁸ Sama sa buang nga miitsa sa mga bangkaw nga makamatay ¹⁹ ang tawo nga nanikas sa higala ug unya, moingon: “ako lang siyang gitawtiawan.”

²⁰ Ang kalayo nga dili sugnoran mapalong; ²¹ kon walay magsigig sulsol, ang kasamok mahunong.

²² Tam-is tagamtamon sa baba ang mga pulong sa bakakon; mokuyanap hangtod sa tiyan.

²³ Sama sa pasinaw nga gipahid sa banga, ang tam-is nga pulong sa kasingkasing nga malimbongon.

²⁴ Ang nasilag nagpantalya sa iyang mga pulong; iyang gitago ang kamaluibon sulod sa kaugalingon. ²⁵ Ayawg salig sa tam-is niyang mga pulong, kay sa pito ka kadaotan ang iyang kasingkasing nagbalon. ²⁶ Giililong niya ang kasuko, apan mogawas ra gihapon ni sa iyang mga pulong.

²⁷ Ang magkalot og gahong maunay ra ini, maligdan sa bato nga iyang gipaligid dinhi.

²⁸ Ang iskandalo gikasilagan sa bakakon; ang baba nga kusog modayeg makagun-ob.

27 ¹ Ayawg saligi ang ugma kay wala ka masayod asa kutob ang karon.

² Pasagdi nga dayegon ka sa uban ug sa dili nimo kaila kay sa maggikan sa kaugalingon mong baba ang pagdayeg.

³ Bug-at ang bato ug ang balas, apan ang kasuko sa hungog mas bug-at kay sa duha.

⁴ Bangis ang kasuko, makalilisang ang kapungot; apan kinsay makaantos sa pangabugho?

⁵ Maayo pa ang matinud-anong pagbadlong kay sa gugmang salinkapaw.

⁶ Ang higala nga nagtug-an sa matuod kasaligan; ang nagpakita sa sobrang pagmahal, kaaway.

⁷ Ang busog mobalibad sa dugus sa putyokan; apan tam-is alang sa gigitom ang bisag unsang pait nga pagkaon.

⁸ Sama sa langgam nga nalayo sa iyang salag ang lalaki nga nalayo sa iyang panimalay.

⁹ Makalipay sa kasingkasing ang pahu-mot ug lana; sa ingon, makapahamugaway sa kalag ang panaghigala.

¹⁰ Ayaw palayo sa imong higala ug sa higala sa imong amahan; ayawg adto dayon sa imong igsoon panahon sa kalisdanan. Maayo pa ang higala nga naa sa duol kay sa igsoon nga tua sa layo.

¹¹ Pagbinuotan, akong anak, sa ingon, ako imong gilipay aron matubag ko ang mga tawo nga kanako nagbiaybiay.

¹² Nakit-an sa maalamon ang piligro bu-sa, nagpasalipod siya; ang hungog magpa-dayon paglakaw paingon disgrasya.

¹³ Huboa ang iyang sapot sanglit tigpyan-sa siya sa langyaw; huboa ni ug ihatag sa dili mo kaila.

¹⁴ Ang tawo nga magsinggit sa iyang pangatahoran sayo sa buntag nasaypan nga nanalaw.

¹⁵ Ang walay hunong nga tolo gikan sa sandayong susama sa babayeng tagaw-tawan. ¹⁶ Ang pagpahunong niya sama ra sa pagpahunong sa hangin ug pagsakmit sa lana nga sa kamot gikuptan.

¹⁷ Puthaw ang mopahait sa puthaw, ug tawo ang nagpalantip sa hunahuna sa isig-katawo.

¹⁸ Ang nag-atiman sa igos, sa bunga ini mokaon; pasidunggan ang nagsilbi sa iyang agalon.

¹⁹ Kon makapanamin ang nawong sa tubig, sa ingon maila sa tawo ang kaugalingon sa salamin sa iyang kasingkasing.

²⁰ Walay katagbawan ang kamatayon ug impyerno, mao sab ang mata sa tawo.

²¹ Gidalisay ang bulawan ug plata sa pugon; ilhon ang tawo sa iyang dungog.

²² Lubkon mo man ang hungog hangtod madugmok, ang iyang kahungog dili matilok.

²³ Susiha ang kahimtang sa imong hayopan ug atimana ni pag-ayo. ²⁴ Magpabilin ba ang bahandi sa tanang higayon? ²⁵ Kon mahawan ang daang sagbot, motubo ang bag-o ug kini matipon sa mga kumpay gikan sa lubnganan. ²⁶ Kinahanglan nga magbuhi kag karnero nga maghatag nimo og sinina, ug mga kanding aron makapalit kag uma. ²⁷ Maghatag og preskong gatas ang mga kanding, aron pakan-on ang tibuok mong katawhan apil ang mga babaye nga sulu-goon.

28 ¹ Ang daotan miikyas ug midagan bisan walay naggukod niya. Apan ang buotan luwas nga sama sa liyon.

² Gipadaghan sa mga burokinto ang kasamok; gipatay sila sa mga utokan.

³ Ang nagdaugdaog sa kabos sama sa pintas nga baha nga way gibilin nga pagkaon.

⁴ Ang kadaotan gidayeg sa misalikway sa Balaod, apan ang matinud-anon sa Balaod kanila nakigbatok.

⁵ Ang hustisiya wala masabti sa daotan; kadtong nangita ni Yahweh nakasabot ining tanan.

⁶ Mas maayo pa ang kabos nga naglakaw nga dungganan, kay sa tawong adunahan nga ang kinabuhi puno sa kasal-anan.

⁷ Ang mosunod sa Balaod maalamon; ang makig-uban sa mga daotan kaulawan sa ginikanan.

⁸ Ang nadato gumikan sa hilabihang patanto ug kahakog nagtigom lang alang sa uban nga maluluy-on sa kabos.

⁹ Ang dili motoo sa Balaod nakasala bisan sa iyang pag-ampo.

¹⁰ Ang ngil-ad nga sa tarong nagduhig, mabitik sa kaugalingong lit-ag. Ang kalipay maoy kabilin nga maangkong sa tarong.

¹¹ Ang dato magtoo nga siya maalamon, apan dili siya makalilong sa makinaad-manon.

¹² Kon ang tarong magmalamposon, kini saulogon; apan kon molampos ang daotan ang matag-usa mangita sa katagoan.

¹³ Ang nagtago sa kasal-anan, kaluy-an.

¹⁴ Bulahan kadtong nagkinabuhi nga may kahadlok ni Yahweh; alaot ang tig-ag pagbati.

¹⁵ Sama sa liyon nga nagngulob ug oso nga gigutom ang daotan nga nagdumala sa makaluluoyng katawhan.

¹⁶ Hilabihan ang panaugdaog kon gamay lang ang kahibalo sa nagdumala.

¹⁷ Ang mga kriminal moikyas hangtod sa lubnganan. Pasagdi silang modagan.

¹⁸ Maluwas ang tawo kon mosabay sa tarong nga dalan. Mahulog sa lubnganan ang nagduhaduha sa nagsangang dalan.

¹⁹ Maabunda sa pagkaon ang nag-ugmad sa yuta; alaot ang kanunay nga mag-handuraw.

²⁰ Mapuno sa panalangin ang lig-on sa pagtoo; apan ang naghunahuna kanunay nga madato, sa kasal-anan dili halayo.

²¹ Dili maayo ang may pinalabi; makasala ang tawo tungod sa usa ka hungit sa kan-on.

²² Ang hakog og panan-aw nangitag bahandi; wala niya hibaw-i nga katalagman ang magpaabot niya.

²³ Ang nagbadlong sa isigkatawo tungod sa sayop mas maayog nabuhat kay sa nag-ulog-ulog lang.

²⁴ Ang nangawat sa bahandi sa ginikanan nga nag-ingon: "Dili ni sala," sama ra sa kriminal.

²⁵ Ang hakog nagdala lang og kasamok. Apan ang misalig ni Yahweh mabuhong sa mga maayong butang.

²⁶ Ang nagsalig sa kaugalingon sama sa hungog. Samtang ang naglakaw sa kaalam maluwas.

²⁷ Ang manghatag sa mga kabos dili manginahanglan. Apan ang nagpakabuta-bungol nila mapuno sa disgrasya.

²⁸ Manago ang tanan kon modaog na ang daotan. Inigkawala sa daotan, ang tarong managhan.

29 ¹ Ang mosupak sa pagbadlong sa kalit lang dugmokong ug dili na makabangon.

² Kon ang nangulo tarong, malipayon ang katawhan. Mag-agulo sila kon daotan ang naa sa gahom.

³ Ang nagmahal sa kaalam naglipay sa ginikanan. Ang nabuhi sa mga puta mawad-an sa katigayonan.

⁴ Pinaagi sa hustisiya gipalambo sa hari ang iyang nasod; apan giguba ni sa mga tikasan.

⁵ Ang nag-ulog-ulog sa silingan nagbutang og lit-ag sa iyang tiil.

⁶ Sa kasal-anan sa daotan naay lit-ag alang sa kaugalingon. Ang tarong makapadayon nga malipayon.

⁷ Nagpakabana ang mga tarong sa mga suliran sa kabos; ang daotan walay nasabtan.

⁸ Nagsamuksamok sa syudad ang mga bugalbugalon, apan ang maalamon nagsalikway sa kagubot.

⁹ Makiglalis na gani ang maalamon sa hungog tungod sa kahasal o sa tiaw, wala siyay makab-ot bisag unsa.

¹⁰ Ang pintas nasilag sa inosenti; apan ang tarong nangita niya.

¹¹ Ang buang magpasagad sa kasuko; apan pugnan ni sa maalamon.

¹² Kon ang pangulo maminaw sa mga sumbong nga bakak ang tanan niyang ministro mabanyaga.

¹³ Magkapareho ang kabos ug ang tigpantanto: gitagaan sila ni Yahweh sa kahayag sa adlaw.

¹⁴ Ang hari nga naghukom sa kabos sa kaangayan naglig-on sa iyang trono sa kahangtoran.

¹⁵ Ang bunal ug ang kasaba naghatag og kaalam. Ang anak nga pinasagdan nagpakalulaw sa iyang inahan.

¹⁶ Kon daotan ang nagdumala modaghan ang kasal-anan; apan ang tarong makasaksi sa ilang pagkapukan.

¹⁷ Badlonga ang imong anak, ug magdala siya nimo sa pahulay; malipay ka diha niya.

¹⁸ Kon walay mga propeta, magpasagad lang ang katawhan. Malipayon ang tawo nga nagtahod sa balaod.

¹⁹ Ang ulipon dili mabadlong sa mga pulong. Bisag makasabot siya dili siya manumbaling.

²⁰ Nakakita ka bag tawo nga magpakamatay aron lang makatabi. Mas duna pay paglaom alang sa buang.

²¹ Kon gipasagdan mo ang imong ulipon gikan sa pagkabata, magmasupilon siya sa kaulahian.

²² Ang init og ulo naghagad sa pakiglalis. Ang iyang kasuko nagdugang sa kasalanan.

²³ Ang garbo sa tawo mosangko sa pagpaubos. Ang magpaubos sa kaugalingon pasidunggan.

²⁴ Ang nakig-ambit sa kawatan, nagdaot sa kaugalingon. Ingon man kon magpakahilom ka sa panahon nga kinahanglan siyang isumbong.

²⁵ Ang kahadlok sa tawo, usa ka lit-ag; apaan hilwas ang nagsalig ni Yahweh.

²⁶ Daghan ang nangitag pabor sa hari; apaan ang kapalaran sa matag usa naggikan sa Diyos.

²⁷ Naligutgot ang tarong sa daotan; ang daotan naligutgot sa tarong.

Ang Panultihon ni Agur

30 ¹ *Ang panultihon ni Agur anak ni Yague, taga Massa.*

Miingon siya ² Diyos ko, Diyos ko, sa pagkatinuod, ako ang labing walay alamag sa tanang tawo. Wala koy nasabtan. ³ Wala koy naangkon nga kaalam, ni kahibalo sa usa nga Balaan.

⁴ Kinsay nakasaka sa kalangitan ug nakakanaog? Kinsay nagkumkom sa hangin sa iyang kamot ug makaputos sa tubig ginamit ang iyang kupo? Kinsay nagpahimutang sa mga utlanan sa kalibotan? Unsay iyang ngalan, ug ang ngalan sa anak niyang lalaki? Makasulti ka ba?

⁵ Ang tanang pulong sa Diyos matuod. Usa siya ka taming kang kinsa makadangop ang tawo. ⁶ Ayawg pun-i ang iyang pulong, tingali unyag iya kang kasab-an ug magtoo siya nga ikaw bakakon.

⁷ O Diyos, duha ka butang ang ihangyo ko kanimo. Ayaw ni itagana kanako sa dili pa ko mamatay. ⁸ Ipahilayo kanako ang panghambog ug ang bakak. Ayawg ihatag kanako ang kakabos o ang kadato. Hatagi ko sa pagkaon nga sarang nako. ⁹ Basin unya kon busog, molimod ko nimo ug moingon: “Kinsa si Yahweh? O tungod sa kalisos mapugos ko pagpangawat o pagpanamastamas sa ngalan sa akong Diyos.

¹⁰ Ayawg isumbong ang ulipon sa iyang agalon, basin unyag panghimaraoton ka ug ikay magbayad sa tanan.

¹¹ Dunay mga tawo nga manghimaraot sa ilang amahan ug dili manalangin sa ilang inahan. ¹² Sa ilang mata limpyo sila, apaan wala malimpyo ang ilang mga sala. ¹³ Mapahitas-on silag tinan-awan. Ang ilang mata mabugalbugalon. ¹⁴ Ang ilang ngipon sama sa mga punyal. Duna silay mga tangong hait nga motukob sa mga tawong naglisod sa yuta ug sa mga kabos.

¹⁵ May duha ka anak nga babaye ang alimatok: si “Hatagi ko,” “hatagi ko.” May tulo ka butang nga dili makatagbaw ug upat ang dili gyod moingon “Igo na.”

¹⁶ Ang lubnganan, ang tagoangkan nga dili makapanganak, ang yuta nga nangitag tubig ug ang kalayo nga dili gyod moingon “Igo na.”

¹⁷ Ang matang nga mobiyabiay sa amahan ug nagbugalbugal sa tigulang na nga inahan, hagiton sa mga uwak sa patag unya, lamyon sa mga agila.

¹⁸ May tulo ka butang nga akong gikatingad-an ug upat nga dili ko hisabtan: ¹⁹ ang agianan sa agila sa kalangitan, ang agianan sa bitin sa kabatoan, ang agianan sa barko sa halapad nga kadagatan, ug ang agianan sa lalaki diha sa babaye.

²⁰ Ingon ini ang pamaagi sa babayang mananapaw: mokaon siya. Inigkahuman, pahiran niya ang baba ug moingon: “Wala ko makahimog kasal-anan.”

²¹ Nahasol ang yuta sa tulo ka butang. Sa ikaupat dili ni makaagwanta: ²² ang ulipon nga nahimong hari; ang hungog nga puno sa pagkaon; ²³ ang talamayon nga babaye nga naminyo ug ang sulugoong babaye nga nakapanunod sa iyang agalon.

²⁴ May upat ka butang nga gamitoy ibabaw sa yuta nga maalamon kaayo: ²⁵ ang mga hulmigas nga walay kusog, apaan nagpundok og pagkaon sa ting-init; ²⁶ ang mga kuneho nga luyahan, apaan nagtukod og balay sa kabatoan. ²⁷ ang mga dulon nga walay hari, apaan magmartsa ang tanan nga nagpundokpundok. ²⁸ Ang tiki nga madakop lang sa kamot, apaan naa magpuyo sa palasyo sa mga hari.

²⁹ May tulo ka butang nga maayong molakaw. Upat nga ambongang ta-awon: ³⁰ ang liyon, ang kinakusgan sa mga ihalas nga mananap nga walay gikalisanan, ³¹ ang iro nga ipangayam; ang kanding nga laki ug ang hari batok kang kinsa walay moharong.

³² Kon nakahimo kag binuang sa pag-isa nimo sa kaugalingon o kon makahunahuna kag daotan, sampong ang imong baba sa imong kamot. ³³ Sa walay duhaduha, sa pagkakahog sa gatas, mogawas ang mantikilya. Sa paglubag sa ilong, mogawas ang dugo. Sa pagpugos sa kasuko mogawas ang panag-away.

Ang Panultihon ni Lemuel

31 ¹ *Ang panultihon ni Lemuel, hari sa Massa nga gitudlo sa iyang inahan kaniya:*

² Dili, anak, dili, anak sa akong tago-angkan! Dili labing hinigugma kong anak!

³ Ayaw usiki sa mga babaye ang imong kusog o ang imong kinabuhi sa naglaglag sa mga hari.

⁴ Dili angay sa mga hari, O Lemuel, dili angay sa mga hari, ang pag-inom sa bino o sa mga prinsipe ang pag-inom sa isog nga ilimnon. ⁵ Tingalig sa ila unyang pag-inom makalimot sila sa balaod ug tuison nila ang hukom sa gidaugdaog.

⁶ Tagai sa isog nga ilimnon ang himatayon. Paimna sa bino ang nagmagul-anon.

⁷ Paimna siya aron malimtan ang kakabos ug kalisdanan. ⁸ Abliha ang imong baba alang sa amang ug sa sinalikway.

⁹ Abliha ang imong baba sa pagpakanaog sa makataronganong hukom; labani ang katungod sa mga kabos ug sa nanginahanglan.

Ang putli nga asawa

• ¹⁰ Kinsay nakakita sa babaye nga ligdong? Bililhon pa siya kay sa bisag unsang perlas.

¹¹ Ang iyang bana misalig niya sa hingpit. Dako nig pulos alang niya.

¹² Kaayohan ra ang mahatag kaniya sa bana, ug dili kadaot sa tanang adlaw sa iyang kinabuhi.

¹³ Nakakaplag siyag delana ug lino. Iyang gigamit ang iyang kamot alang ini.

¹⁴ Sama siya sa mga barko sa negosyo. Nagpadala siyag pagkaon ug uban pang butang gikan sa layong dapit.

¹⁵ Mibangon na siya samtang ngitngit pa; gipakaon niya ang mga sakop sa iyang panimalay ug gibahinbahin ang buluhaton alang sa iyang sulugoon.

¹⁶ Kon may uma nga iyang magustohan, iya ning paliton. Unya, tamnan niyag parasan sa kaugalingong kamot.

¹⁷ Puno siya sa kakugi. Puno sa kusog ang iyang bukton.

¹⁸ Nasayod siyang magmalamposon ang iyang paninguha ug dili pagngon ang iyang suga sa kagabhion.

¹⁹ Siya mismo magbubod sa hilo nga gamiton sa panghablon.

²⁰ Nagtabang siya sa mga walay sarang; ang kabos gihatagan niya sa gikinahanglan.

²¹ Sa tingtugnaw wala siyay kahadlok-an alang sa mga sakop sa iyang panimalay. Iya silang giandaman og mga sinina nga ikasapaw.

²² Gibakbakan niya ang ilang katre. Pinong lino ug morado ang iyang sinina.

²³ Tinahod ang iyang bana. Sakop siya sa konseho sa mga magulang sa iyang katawhan.

²⁴ Naghablon siya og linong panap-ton nga iyang ibaligya ug nagtumod og mga bakos alang sa mga negosyanti.

²⁵ Kusgan siya ug ligdong. Dako pagsalig ang iyang panan-aw sa kaugmaran.

²⁶ Maalamon siyag sinultihan ug lulot ang iyang mga pulong.

²⁷ Gibantayan niya kanunay ang pamatasan sa mga sakop sa iyang panimalay ug gikaon ang mga bunga sa iyang kakugi.

²⁸ Inigpamangon sa iyang mga anak panalanginan siya. Awitan siya og pagdayeg sa iyang bana.

²⁹ Daghang anak nga babaye nga makabuhat pod sa tarong, apan ikaw ang labing tarong sa tanan.

³⁰ Malimbongon ang kamabihagon ug ang kaanyag walay kapuslanan. Ang babayeng maalamon ang ayng dayegon.

³¹ Hinaot nga makapahimulos siya sa bunga sa iyang kahago! Hinaot nga dayegon siya sa tanan tungod sa iyang binuhatan!

• **31.10** Ang “Mother’s Day” o Adlaw sa Inahan bag-o pa lang gipasiugdahan aron sa pagsaulog pahinungod sa mga babaye kinsa migahin sa ilang kinabuhi sa hilom, apan hamili nga buluhaton sa panimalay. Pinaagi sa ilang mga sakripisyo ug pagmahal nakaumol silag mga bantogang tawo sa kalibotan. Kining balak nga mitapos sa basahon sa Panultihon nag-padayag sa susamang panglantaw.

Sa Israel ang mga lalaki nagmando. Mas hago sa mga buluhaton ang babaye kay sa mga lalaki. Samtang ang mga lalaki magtabi lang “sa gang-

haan” sa ilang balangay, ang mga babaye nagkapuliki sa panimalay, sa lagwerta ug sa pag-atiman sa mga bata. Kining balak nag-awhag sa mga bana sa pagdayeg sa ilang asawa ug sa pagpasalamat nila.

Gilista dinhi ang daghang buluhaton sa mga babaye. Ang malipayon ug bulahang panimalay naggikan sa lainlaing trabaho ug tahas nga wala hatagig pagtagad ug wala gani pagtamod. Ang mga babaye nakahimog butang nga espirituhanon, sama sa kalinaw ug kalipay, uban sa daghan nilang buluhaton.